

116  
20.12.23

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ  
ТЕХНОЛОГІЙ

ЗУБКО Андрій Сергійович  
(студент групи ПВМ-8)



## МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ  
МАСЛОЗАВОД» ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»  
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності  
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту  
протокол № 8  
від 29.11.2023  
зав. кафедри менеджменту, бізнесу  
та маркетингових технологій  
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.



Керівник роботи:

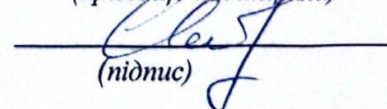
к.е.н., доц. Орлова К. Є.  
(наукове звання, прізвище та  
ініціали)



(підпис)

Рецензент

к.е.н., доц. Світличин І. І.  
(прізвище та ініціали)



(підпис)

Житомир, 2023

### **Анотація**

Зубко А.С. Діагностика фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод» та напрями його покращення. – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємства та шляхи його покращення.

**Ключові слова:** діагностика, фінансовий стан, підприємство, управління, ліквідність.

### **Annotation**

Zubko A.S. Diagnostics of the financial condition of PJSC «Zhytomyr Butter Plant» and its improvement directions. - Manuscript.

The master's qualification work is submitted for the Master's degree, field of knowledge 07 "Management and administration" of specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock exchange activity". - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

The master's qualification work examines the theoretical foundations of diagnosing the financial condition of an enterprise and its improvement directions.

**Keywords:** diagnostics, financial condition, enterprise, management, liquidity.

## ЗМІСТ

|                                                                                                                             |                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
| ВСТУП.....                                                                                                                  | 3                               |
| РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО<br>СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....                                              | 6                               |
| 1.1    Зміст діагностики фінансового стану підприємства                                                                     | Помилка! Закладку не визначено. |
| 1.2    Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством                                                     | 14                              |
| 1.3    Система показників діагностики фінансового стану підприємства                                                        | 25                              |
| 1.4    Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у<br>сфері діагностики фінансового стану підприємства ..... | 36                              |
| Висновки до розділу 1 .....                                                                                                 | 42                              |
| РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ<br>АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» .....                                         | 443                             |
| 2.1    Аналіз тенденцій розвитку підприємств молочної галузі.....                                                           | 443                             |
| 2.2    Діагностика фінансово-економічного стану АТ «Житомирський<br>маслозавод».....                                        | 51                              |
| 2.3    Діагностика ймовірності банкрутства підприємства .....                                                               | 65                              |
| Висновки до розділу 2 .....                                                                                                 | 71                              |
| РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ<br>ПІДПРИЄМСТВА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....                            | 70                              |
| 3.1    Організаційно-методичні засади покращення фінансового стану<br>підприємства .....                                    | 72                              |
| 3.2    Резерви покращення фінансового стану АТ «Житомирський<br>маслозавод».....                                            | 80                              |
| 3.3    Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів.....                                                          | 89                              |
| Висновки до розділу 3 .....                                                                                                 | 96                              |
| ВИСНОВКИ.....                                                                                                               | 98                              |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ                                                                                                  | Помилка! Закладку не визначено. |

## ВСТУП

**Актуальність теми дослідження.** Діагностика фінансового стану в умовах війни набуває особливого значення і відбувається у контексті надзвичайних викликів і складних обставин. У цих умовах, де воєнний конфлікт та геополітичні напруження впливають на всі сфери життя, фінансова діагностика стає ключовим інструментом управління ризиками, забезпечення фінансової стабільності та розвитку бізнесу.

Військові конфлікти призводять до різкого погіршення економічної ситуації, змін у торговельних відносинах, зниженням інвестицій та загальної нестабільності. У таких умовах важливо мати засоби для адаптації та реагування на непередбачувані події. Систематична діагностика фінансового стану в таких умовах стає інструментом прогнозування та аналізу впливу різних факторів на фінансові показники підприємства. Вона допомагає виявити найбільш вразливі сфери бізнесу та розробити стратегії для збереження стійкості, збалансованої фінансової політики та мінімізації можливих втрат.

Такі учені, як П. Герстнер, А. Роццаховський, Р. Таффлер, О. Хорріган, Дж. Блісс, А. Винакор, Е. Альтман, Дж. Г. Спрінгейт і Р. Ліс, заклали основи еволюції діагностики фінансового стану підприємства. О. Терещенко, Н. Дембінський, О. Базілінська, М. Білик, В. Шевчук та інші дослідники кінця ХХ - початку ХХІ ст. також вивчали діагностику фінансового стану підприємства.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

**Метою** магістерської кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних засад та розробка прикладних рекомендацій у сфері діагностики фінансового стану підприємства АТ «Житомирський маслозавод».

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати зміст поняття «діагностика фінансового стану підприємства»;
- визначити роль діагностики фінансового стану в системі управління підприємством;
- описати систему показників діагностики фінансового стану підприємства;
- охарактеризувати нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері діагностики фінансового стану підприємства;
- проаналізувати тенденції розвитку підприємств молочної галузі;
- провести діагностику фінансово-економічного стану АТ «Житомирський маслозавод»;
- здійснити діагностику ймовірності банкрутства підприємства;
- визначити організаційно-методичні засади покращення фінансового стану підприємства;
- розглянути резерви покращення фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод»;
- оцінити економічну ефективність запропонованих заходів.

**Об’єктом** дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі є процес діагностики фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод».

**Предметом дослідження** – теоретичні, методичні та прикладні засади діагностики фінансового стану підприємства.

**Методи дослідження.** Теоретико-методичною основою магістерської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає діагностику фінансового стану підприємства як цілісний структурований процес. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме методів наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу, системного підходу тощо. Для розв’язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних джерел та нормативно-правових актів; абстрактно-логічний – для здійснення теоретичних узагальнень, формування висновків та обґрунтування нових гіпотез; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування та розвитку підприємств галузі виробництва молочних

продуктів; синтезу – для формулювання висновків про фінансовий стан підприємства.

**Інформаційною базою** дослідження стали наукові фахові, навчальні та методичні публікації відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, фінансові та управлінські звіти підприємства, яке досліджувалося.

**Наукова новизна роботи** полягає у подальшому розвитку теоретико-методичних засад діагностики фінансового стану. Зокрема, це знайшло своє відображення у наступному:

– розроблено комплексну систему заходів щодо удосконалення процесу діагностики фінансового стану, що базується на комплексному підході та, на відміну від існуючих положень, надає можливість впливу як на управлінський процес в цілому, так і на окремі компоненти фінансового стану.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в обґрунтуванні способів покращення фінансового стану компанії. Визначено фінансові наслідки реалізації запропонованих заходів.

**За результатами дослідження опубліковано:**

Зубко А. С. Вплив інтеграції ERP-системи на підприємство. *Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки, 15-19 травня 2023 року*. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. С. 371. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/4-vplyv-innovatsiynykh.pdf>

**Апробація результатів дослідження.** Результати дослідження було апробовано в наступній науковій конференції: Всеукраїнська науково-практична on-line конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки.

**Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи.** Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 97 сторінках друкованого тексту. Робота містить 30 таблиць та 13 рисунків. Список використаних джерел налічує 80 найменувань. Робота містить 3 додатки.

## РОЗДІЛ 1

### ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

#### 1.1. Зміст діагностики фінансового стану підприємства

Діагностика фінансового стану підприємства відіграє ключову роль у його управлінні. Це не лише аналіз фінансової інформації, але й система конкретних заходів, які враховують основні параметри діяльності. Вона базується на сучасних методиках фінансового аналізу для збору та обробки інформації, необхідної для прийняття важливих управлінських рішень.

Первинне походження та розуміння терміну «діагностика» трактується у перекладі з грецької як розпізнавання стану об'єкта за прямими та непрямими ознаками. Діагностика передбачає визначення суті та особливостей проблеми на основі всеохоплюючого аналізу, застосовуючи певний набір принципів та методів його проведення.

Суть діагностики полягає в аналізі ключових фінансових показників підприємства, таких як оборотність активів, ліквідність, прибутковість, фінансова стійкість та інші. Ці показники є базою для прийняття стратегічних рішень управління, спрямованих на стабільний та ефективний розвиток компанії.

Діагностика фінансів підприємства вимагає використання сучасних інструментів та методів аналізу, таких як різноманітні фінансові показники, рентабельність, аналіз ризиків та інвестиційна привабливість. Ці методи дозволяють комплексно оцінити фінансовий стан підприємства та визначити стратегії подальшого розвитку та оптимізації фінансово-господарської діяльності.

Перш ніж перейти до теоретичних та практичних аспектів визначення фінансового стану будь-якого підприємства необхідно дослідити сутність поняття «фінансовий стан» та «діагностика».

Суть фінансового стану досліджувалась багатьма науковцями як з-за кордону, так і в Україні. Проте, однозначної консолідації у визначенні цього поняття вони

так і не досягли. Переглянемо погляди кількох авторів на це питання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення сутності фінансового стану підприємства

| Автор                       | Визначення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                           | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Ю.С Цал-Цалко [73]          | Фінансовий стан підприємства відображає на певний момент рівень ефективності використання ресурсів у господарській діяльності, або, кажучи точніше, ефективність функціонування механізмів економічної системи.                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Островська О.А. [40, с. 53] | Фінансовий стан – це складна та інтегрована характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, достатності власних оборотних коштів для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому.                                                                                      |
| Жидяк О.Р. [18]             | Фінансовий стан як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, також визначається сукупністю господарських та виробничих факторів та характеризується системою показників, які відображають наявність, використання та розміщення фінансових ресурсів.                                                                                                                                                 |
| Поддєрьогін А.М. [47]       | Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.                                                                                                                                               |
| Базилінська О.Я. [5]        | Фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Дем'яненко М.Я. [15]        | Фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу. |

*Джерело: складено автором на основі [5; 15; 18; 40; 47; 73]*

Розглядаючи сутність фінансового стану підприємства (табл. 1.1), варто виділити саме твердження М.Я. Дем'яненка, в якому він підкреслює відображення і виробничої, і фінансової діяльності, які мають супроводжуватися з системою показників.

Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства можлива лише за умови використання комплексу показників, що докладно і всебічно висвітлюють економічне положення підприємства. Саме за допомогою процесу діагностики можна ретельно проаналізувати та передбачити фінансову ситуацію підприємства.

Аналіз літературних джерел стосовно цієї проблеми свідчить про широту різноманітних підходів до тлумачення сутності діагностики. Навіть при значному розмаїтті тлумачень терміну «діагностика», більшість авторів розглядає її як процес виявлення стану об'єкта дослідження, який може бути спрямований як на минулий, так і на майбутній періоди (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

## Визначення сутності діагностики фінансового стану підприємства

| Автор                                     | Визначення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                         | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Сметанюк О.А. [67]                        | Діагностика фінансового стану підприємства – ідентифікація стану об'єкта через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, направлених на виявлення домінантних факторів такого стану, симптомів та причин виникнення проблеми або можливих ускладнень, оцінку можливостей підприємства реалізувати стратегічні і тактичні цілі, підготовку необхідної інформаційної бази для прийняття рішення. |
| Приймак С.В. [50]                         | Фінансова діагностика – це процес ідентифікації якості фінансового стану підприємства та визначення чинників, які впливають на його фінансові параметри.                                                                                                                                                                                                                                          |
| Бень Т.Г. [6]                             | Діагностика – оцінка фінансового стану підприємства за допомогою поглибленого та експрес-аналізу, які виявляють проблемні зони підприємства і причини їх виникнення.                                                                                                                                                                                                                              |
| Швиданенко Г.О. [75]                      | Діагностика – це процес розпізнавання кризових явищ у діяльності підприємства на основі локальних змін, встановлених залежностей, а також особливо помітних процесів поточної діяльності підприємства.                                                                                                                                                                                            |
| Міценко Н.Г.,<br>Сорока У.П. [36, с. 193] | Діагностика фінансового стану – це процес оцінки стану об'єкта, його ліквідності та платоспроможності за допомогою методики експрес-аналізу і поглибленого аналізу.                                                                                                                                                                                                                               |

*Джерело: складено автором на основі [6; 36; 50; 67; 75]*

Аналізуючи сутність діагностики фінансового стану підприємства (табл. 1.2), варто виділити саме твердження О. А. Сметанюка. В ньому він розглядає діагностику саме через реалізацію комплексу досліджень, виявлення проблем та оцінку можливостей підприємства для тих інших цілей.

На нашу думку, діагностика – це першочергово оцінка стану об’єкта за допомогою методологічних основ економічного аналізу, різноманітних концепцій та підходів для виявлення слабких сторін підприємства та висвітлення резервів для його стабілізації та подальшого зростання.

Важливо розуміти, що фінансова діагностика є методом дослідження фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для операційної та інвестиційної діяльності.

Раціональні та науково обґрунтовані рішення в управлінні підприємства можуть бути прийняті лише після детального фінансового аналізу та комплексної оцінки його фінансового стану, що проводяться під час процесу фінансової діагностики.

Фінансовий аналіз – процес, який має на меті оцінку поточного та минулого фінансового становища та результатів діяльності підприємства, при цьому першочерговою метою є визначення оцінок та передбачень щодо майбутніх умов та діяльності підприємства [79].

Фінансовий аналіз є невід’ємною складовою усієї системи діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства та виступає однією з ключових функцій управління. Теоретичні аспекти та практичні методи фінансового аналізу визначають конкурентоспроможність суб’єктів господарювання в умовах ринкової економіки.

Фінансовий аналіз полягає у проведенні систематичних, комплексних та безперервних досліджень, в обробці та використанні фінансової інформації з метою виявлення резервів для найбільш ефективного використання фінансових ресурсів та встановлення оптимальної структури. Як практичне застосування фінансового аналізу, його методологія включає різноманітність методів обробки та досліджень фінансової інформації, такі як аналіз абсолютних і відносних значень, середніх величин, порівняння, побудови часових рядів, групування, методу балансу тощо.

Детальніше розглянемо методи фінансового аналізу та їх класифікацію (рис. 1.1).

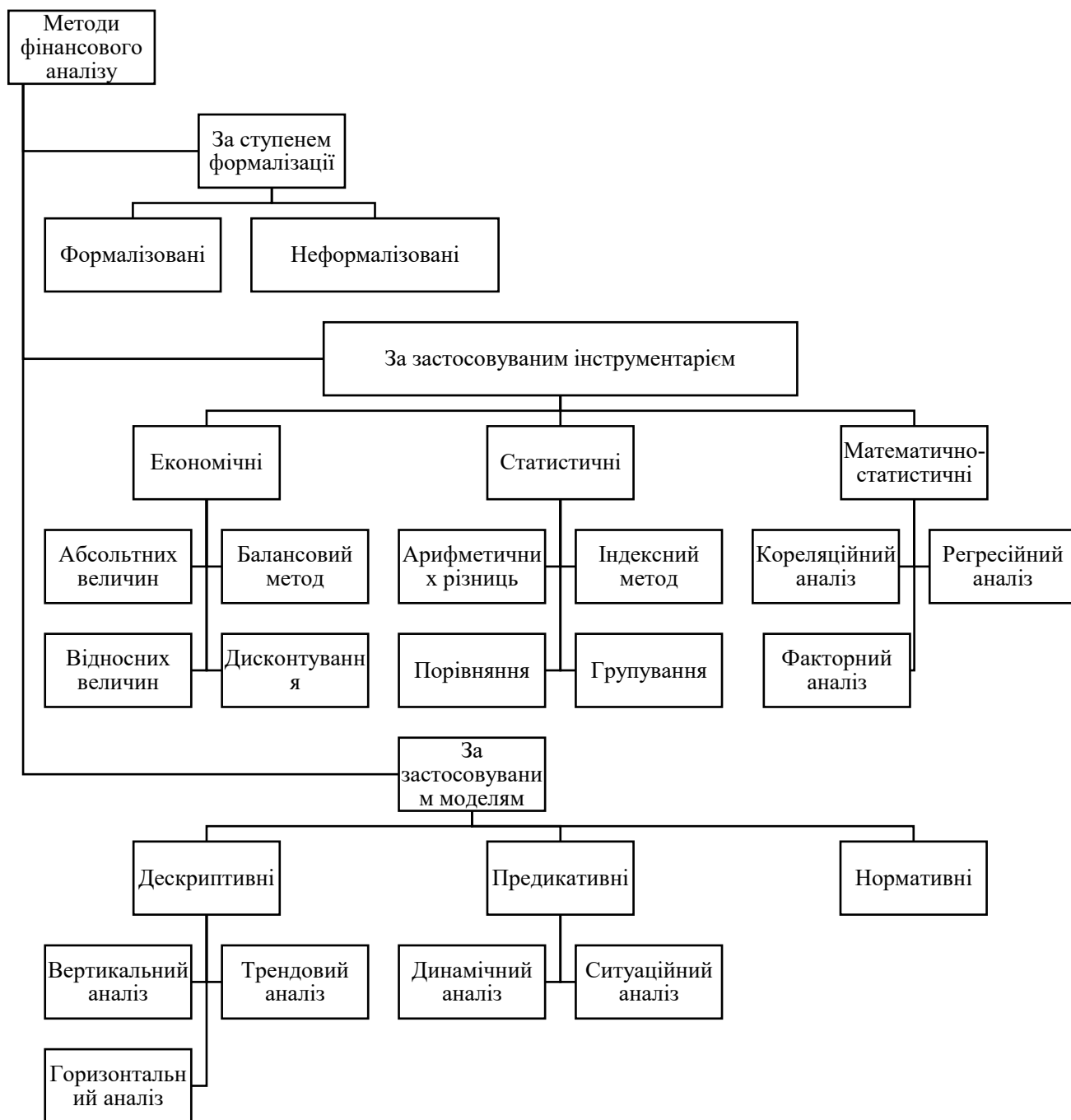


Рис. 1.1 Методи фінансового аналізу

*Джерело: складено автором на основі [31]*

Розглянемо ці методи детальніше.

#### 1. Методи за ступенем формалізації:

– формалізовані методи – це способи аналізу даних або інформації, які використовують формальні структури, математичні моделі або алгоритми для виявлення шаблонів, взаємозв'язків або закономірностей у даних. Ці методи можуть включати математичні моделі, статистичні підходи, логічні системи або

автоматизовані процеси, що допомагають аналізувати та розуміти великі обсяги інформації. Формалізовані методи дозволяють проводити аналіз систематично, з точністю та повторюваністю.

– неформалізовані методи – методи, які в основному спираються на особистий досвід, експертні знання, інтуїцію, спостереження та неструктуровані аспекти аналізу. Неформалізовані методи застосовуються в основному досвідченими фахівцями, які мають глибокі знання у відповідній галузі. Ці методи дозволяють провести глибшу оцінку конкретних явищ та процесів, пов'язаних з фінансовими ресурсами та їх обігом. Оскільки вони не базуються на формальних моделях, вони використовуються для аналізу складних аспектів, де особистий досвід та експертні знання важливі для прийняття рішень.

## 2. За застосовуваним інструментарієм:

- економічні, зокрема метод абсолютних величин, метод відносних величин, балансовий метод; метод дисконтування;
- статистичні: метод арифметичних різниць, індексний метод, метод порівнянь, метод угруповання;
- математико-статистичні: кореляційний аналіз, регресійний аналіз, факторний аналіз [30].

## 3. За застосовуваними моделями:

- описові моделі фінансового аналізу, які включають вертикальний, горизонтальний та трендовий аналіз, є основою при оцінці фінансового стану. Ці моделі базуються на даних бухгалтерської звітності. Описова модель фінансового аналізу включає послідовний аналіз та оцінку об'єктів фінансового аналізу за допомогою графіків, таблиць та розрахунків коефіцієнтів з фактичних даних бухгалтерської фінансової звітності за аналізований період;
- предикативні моделі – це моделі, які спрогнозовують або передбачають майбутні результати чи події на основі існуючих даних та патернів. Вони використовуються для прогнозування можливих варіантів розвитку подій на основі аналізу минулих даних і взаємозв'язків між ними. Ці моделі можуть

використовувати різні методи, такі як статистичні моделі, машинне навчання, штучні нейронні мережі та інші техніки, щоб передбачити, які можливі наслідки чи результати можуть виникнути в майбутньому. Предикативні моделі застосовуються в багатьох галузях, включаючи фінанси, економіку та інші, для того щоб допомогти у прийнятті рішень, ризик-менеджменті та плануванні на майбутнє;

- нормативні моделі – дозволяють порівнювати фактичні фінансові показники підприємства з встановленими законодавчими вимогами, середніми значеннями по галузі чи внутрішніми стандартами підприємства. В основному використовуються для внутрішнього фінансового аналізу. Ця модель передбачає встановлення нормативів для кожного фінансового показника та оцінку відхилень фактичних даних від цих нормативів [30].

Одними з основних методів фінансового аналізу є:

- горизонтальний аналіз – це метод фінансового аналізу, який використовується для порівняння фінансових показників підприємства протягом різних періодів часу, зазвичай двох або більше років. Він дозволяє виявити зміни та тенденції в розвитку підприємства, оцінити динаміку його фінансових результатів та стабільність у часовому аспекті. Результати цього аналізу можуть вказувати на тенденції у зростанні чи зменшенні вартості певних показників, виявляти зміни в стратегії управління або фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства з часом;

- вертикальний аналіз – це метод фінансового аналізу, що використовується для оцінки структури фінансової звітності підприємства. Він зосереджується на відносних частках окремих показників до загального обсягу, де кожен показник у фінансовому звіті порівнюється з обсягом загальних активів чи обсягом загальних доходів компанії. Цей аналіз допомагає виявити відмінності в структурі фінансових звітів різних періодів та вказує на зміни в концепції управління або розподілі ресурсів у межах компанії з плином часу [31];

- трендовий аналіз – це метод фінансового аналізу, спрямований на виявлення та аналіз змін у фінансових даних протягом певного періоду часу для

виявлення загальних тенденцій. Цей аналіз дозволяє встановити напрямок розвитку показників та оцінити, чи існують стійкі тенденції у змінах даних. У трендовому аналізі фінансові дані розглядаються за різними періодами для виявлення патернів у зміні показників. Це допомагає виявити ріст або зниження певних значень протягом часу. Аналізуючи тренди, можна прогнозувати можливий майбутній розвиток ситуації на підприємстві. Цей метод допомагає виявити стабільність або нестабільність фінансових показників, визначити потенційні ризики та можливості для подальшого управління;

- аналіз відносних показників чи коефіцієнтів – це метод фінансового аналізу, який використовує різні відносні значення або коефіцієнти для оцінки фінансового стану підприємства. Ці коефіцієнти допомагають аналізувати різні аспекти фінансового стану підприємства та зробити висновки щодо його ефективності, ліквідності, рентабельності та інших важливих показників;

- порівняльний аналіз – включає як внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності окремих відділів, філій та підрозділів підприємства, так і міжгосподарський аналіз показників цього підприємства в порівнянні з даними конкурентів, середньогалузевими та середніми господарськими даними;

- факторний аналіз – це статистичний метод, який використовується для визначення впливу різних факторів на результати дослідження. Цей метод дозволяє виявити, як варіювання у вхідних змінних (факторах) впливає на зміну в результаті, що аналізується. У результаті факторного аналізу можна ідентифікувати головні чинники, що впливають на результати, визначити їхню силу впливу та спрогнозувати, які фактори є більш значущими чи менш значущими для пояснення варіації у результаті [31].

Узагальнюючи результати проведених досліджень можемо зауважити, що фінансовий стан – це комплексна характеристика діяльності підприємства, що визначається обсягом, структурою та особливостями використання його фінансових ресурсів та обумовлює його стійкість та платоспроможність. Фінансовий стан підприємства формується під впливом значної кількості факторів, які прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні за джерелом їх

походження. В цілому, виділяють різновиди фінансового стану на підставі рівня фінансової стійкості підприємства.

## **1.2. Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством**

Фінансово-економічна нестабільність, що виникає під впливом зовнішніх факторів, посилення конкуренції та зростання фінансових ризиків у сучасному бізнесі вимагають надзвичайної уваги до сталості та ефективності підприємств. Для забезпечення стійкого розвитку підприємств важливо впроваджувати методи діагностики фінансового стану в систему фінансового управління, спрямовані на забезпечення платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості як на короткостроковій, так і на довгостроковій перспективі.

Розробка ефективної системи діагностики фінансового стану підприємства стає важливим елементом управління фінансово-господарською діяльністю. Це допомагає у вчасному виявленні та аналізі фінансових ризиків, визначенні потенційних проблем та шляхів їх вирішення, а також формуванні стратегій для забезпечення фінансової стійкості.

Процес діагностики фінансового стану підприємства – це постійна та систематична діяльність, дефініція якої значною мірою залежить від накопиченого досвіду. Вона відрізняється в залежності від області управлінських рішень, які необхідно приймати. Методи та інструменти діагностики можуть включати різні підходи – від фінансового аналізу до застосування економіко-математичних моделей, пов'язаних з теорією прийняття рішень в умовах невизначеності середовища [65].

Отже, цей процес включає в себе різноманітні методи та інструменти, що застосовуються для точної оцінки фінансової ситуації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Діагностика фінансового стану підприємства в системі управління його фінансово-господарською діяльністю зображена на рис. 1.2.

Фінансова діагностика відіграє ключову роль у прийнятті рішень в системі фінансового управління підприємства. Функції фінансового менеджменту охоплюють не лише процес прийняття фінансових рішень, але й включають конкретні дії, спрямовані на забезпечення цих рішень.



Рис. 1.2. Місце діагностики фінансового стану підприємства в системі управління його фінансово-господарською діяльністю

*Джерело: складено автором на основі [65]*

Серед таких дій можна виділити фінансове планування, організацію фінансової роботи, мотивацію досягнення фінансових показників, фінансовий контроль.

#### 1. Організація:

- Розподіл фінансових ресурсів – ефективне використання коштів на основні потреби підприємства.
- Управління ризиками – визначення та зменшення ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю.

#### 2. Планування:

- Створення стратегічних цілей – формулювання довгострокових фінансових цілей та визначення шляхів досягнення їх.
- Бюджетування та прогнозування – позробка річних бюджетів, прогнозів фінансових показників на майбутні періоди.

#### 3. Контроль:

- Моніторинг фінансів – постійне відстеження фінансових показників, порівняння фактичних результатів із запланованими.

– Аналіз та коригування стратегій – виявлення відхилень, пошук причин та коригування стратегій для досягнення цілей [65].

Загалом, напрями фінансової діагностики в рамках системи управління представлені Я. О. Кость. Важливо відзначити, що він розглядає функції фінансового менеджменту як окремі складові управління підприємством (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Напрями фінансової діагностики в рамках функцій фінансового менеджменту як спеціальної ланки управління підприємством

| Назва функції та її склад                                                                                                                                                                                                    | Напрями діагностування в рамках даної функції                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                                                                                                                                                                                                            | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 1. Управління активами:<br>а) управління оборотними активами;<br>б) управління необоротними активами;<br>в) оптимізація складу активів.                                                                                      | – класифікація активів, оцінка їх структури та динаміки;<br>– визначення рівня впливу зміни активів на фінансовий стан;<br>– з'ясування рівня ліквідності майна підприємства;<br>– виявлення невикористаних резервів і перспектив підвищення ефективності використання активів та ін.                                                                                                                                                                                   |
| 2. Управління капіталом:<br>а) управління власним капіталом;<br>б) управління позиковим капіталом;<br>в) оптимізація структури капіталу.                                                                                     | – встановлення ефективності системи формування капіталу підприємства;<br>– виявлення шляхів оптимізації фінансування;<br>– аналіз і порівняння різних варіантів фінансування, структури вартості кожного варіанта;<br>– оцінка чистого фінансового результату залучення ресурсів та ін.                                                                                                                                                                                 |
| 3. Управління інвестиціями:<br>а) управління реальними інвестиціями;<br>б) управління фінансовими інвестиціями.                                                                                                              | – встановлення оптимальних джерел, строків та обсягів інвестування;<br>– оцінка альтернативних напрямків вкладення коштів;<br>– вимір фінансового потенціалу інвестиційної діяльності підприємства тощо.                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 4. Управління грошовими потоками:<br>а) управління грошовими потоками в операційній діяльності;<br>б) управління грошовими потоками в інвестиційній діяльності;<br>в) управління грошовими потоками в фінансовій діяльності. | – постійне оновлення інформації про відхилення обсягів грошових потоків від запланованих на кожному із етапів операційного та фінансового циклу підприємства;<br>– виявлення факторів впливу на величину надходжень і видатків;<br>– встановлення того, який із етапів циклу потребує відповідних коректив для зосередження на ньому більшої уваги для забезпечення ефективності діяльності;<br>– оцінка графіку руху грошових потоків і зміни їх вартості в часі тощо. |

|                                                                                  |                                                                                                                                                                                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5. Управління фінансовими ризиками:<br>а) управління складом фінансових ризиків; | – виявлення потенційних ризиків фінансових операцій, факторів зміни поточної ситуації та встановлення ймовірності і сили їх впливу;<br>– оцінка ризиків, що враховує кількісний та якісний аспект; |
|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Продовження табл. 1.3

| 1                                                                                                                                                                                                                                                             | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| б) управління профілактикою фінансових ризиків;<br>в) управління страхуванням фінансових ризиків.                                                                                                                                                             | – розробка можливих варіантів розвитку ризикових ситуацій;<br>– оцінка методів уникнення, приймання чи мінімізації ризиків тощо.                                                                                                                                                                                                                                  |
| 6. Антикризове фінансове управління при загрозі банкрутства:<br>а) управління усуненням неплатоспроможності;<br>б) управління відновленням фінансової стійкості;<br>в) управління забезпеченням фінансової рівноваги;<br>г) управління санацією підприємства. | – постійне відстеження основних тенденцій з метою ранньої ідентифікації проявів кризи;<br>– класифікація і вироблення заходів, що необхідно здійснити;<br>– оцінка ефективності антикризової програми;<br>– вимір потенціалу відновлення платоспроможності підприємства;<br>– встановлення класу фінансової стійкості і прогнозування його зміни в динаміці тощо. |

*Джерело: складено автором на основі [26, с. 60-61]*

Аналізуючи таблицю, в якій автор розподіляє діагностичні напрями відповідно до функцій фінансового менеджменту, підкреслюється важливість розробки критеріїв прийняття фінансових рішень, що ґрунтуються на аналізі фінансових даних та результатів діагностики.

Відповідно, метою діагностики фінансового стану є розробка та реалізація заходів, що направлені на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, можливості подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу та ухвалення відповідних рішень [65].

Враховуючи мету, необхідно підкреслити основні завдання діагностики фінансового стану в системі управління підприємства. Вони включають в себе:

1. Оцінку фінансового стану – першочергове завдання. Це оцінка ключових показників, таких як ліквідність (здатність погасити поточні зобов'язання), рентабельність (виражена у відсотках прибутку відносно витрат), стабільність (здатність підприємства працювати в умовах нестабільності ринку), платоспроможність (здатність вчасно погасити зобов'язання). Ця оцінка допомагає

зрозуміти сильні та слабкі сторони підприємства.

2. Прогнозування – на основі аналізу минулих тенденцій і даних, це завдання полягає у створенні прогнозу майбутніх фінансових результатів та ризиків. Наприклад, передбачення можливого зростання чи спаду прибутку, можливих проблем у погашенні зобов'язань тощо.

3. Прийняття управлінських рішень – діагностика фінансового стану створює базу для стратегічних і тактичних управлінських рішень. Це включає в себе вирішення питань про інвестування, розвиток, припинення чи зміну діяльності, а також роботу з обіговими коштами.

4. Контроль – постійний моніторинг фінансових процесів та відстеження відхилень від поставлених цілей. Це дозволяє оперативно реагувати на негативні тенденції або непередбачені обставини.

5. Інформаційне забезпечення – забезпечення всіх зацікавлених сторін (інвесторів, кредиторів, партнерів тощо) обґрунтованою інформацією щодо фінансового стану підприємства для прийняття їхніх власних стратегічних рішень.

Збираючи та обробляючи інформацію для фінансової діагностики, слід керуватися певними принципами, що відповідають вимогам антикризового управління (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Вимоги щодо інформації для діагностики фінансового стану підприємства

| Принцип               | Характеристика                                                                                                                                          |
|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                     | 2                                                                                                                                                       |
| 1. Своєчасність       | Актуальна та своєчасна інформація дозволяє приймати швидкі та обґрунтовані рішення, особливо у ситуаціях кризи.                                         |
| 2. Повнота            | Інформація повинна охоплювати всі важливі аспекти фінансів підприємства, включаючи всі види активів, зобов'язань та факторів впливу на фінансовий стан. |
| 3. Достовірність      | Інформація повинна бути достовірною. Застосування надійних джерел та методів збору даних.                                                               |
| 4. Репрезентативність | Інформація має бути представлена у відповідній формі та структурі для правильного аналізу та узагальнення.                                              |
| 5. Цінність           | Зібрана інформація має бути корисною для прийняття стратегічних рішень та визначення шляхів покращення фінансового стану.                               |
| 6. Доступність        | Інформація повинна бути легко доступною для тих, хто приймає                                                                                            |

|  |                                                                                                  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | управлінські рішення, забезпечуючи можливість швидкого доступу до неї у відповідний момент часу. |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------|

*Джерело: складено автором на основі [37]*

Процес діагностики фінансового стану підприємства здійснюється за такими етапами:

1. Підготовчий етап – комплексний збір різноманітної фінансової інформації, включаючи фінансові звіти (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про грошові потоки), статистичні дані, даних про активи та зобов'язання, інвестиційні портфелі, платіжні потоки тощо. Переконавання у точності та достовірності інформації.

2. Експрес-аналіз – розраховуються сигнальні показники, які дозволяють швидко оцінити основні параметри фінансового стану. Це допомагає виявити ключові ознаки потенційної кризи та сформулювати перші припущення щодо можливих проблем, дозволяє у першому наближенні оцінити стан справ у фінансовій сфері підприємства, виокремити можливі загрози і швидко сформулювати проблемні питання для подальшого більш детального дослідження.

3. Деталізований фінансовий аналіз – має за мету виконати ретельне дослідження фінансового стану підприємства. Він включає докладний огляд ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, привабливості для інвестування, кредитоспроможності та конкурентоздатності. Також, він аналізує результати діяльності компанії за минулі та звітні періоди, а також виокремлює можливості розвитку в майбутньому, враховуючи потенційні економічні вигоди, які можуть бути реалізовані. Факторний аналіз в цьому випадку дає можливість виявити вплив різних факторів і оцінити їхній внесок у зміну кінцевих показників. Деталізований фінансовий аналіз розширює процедури експрес-аналізу, уточнюючи та розширюючи їх. Рівень деталізації зазвичай залежить від потреби аналітика, доступу до інформації, його кваліфікації та досвіду у даній сфері [31].

4. Остаточний діагноз – визначається на основі отриманих результатів. Він дозволяє об'єктивно оцінити поточний фінансовий стан та діяльність

підприємства за попередні роки, виявити слабкі місця, які потребують особливої уваги. Це також допомагає ідентифікувати та передбачати можливі покращення. Коректно встановлений діагноз важливий для подальшого оздоровлення фінансової ситуації підприємства, якщо це необхідно, та для запобігання фінансової кризи шляхом управління ризиками. Це дозволяє вчасно вживати заходів для поліпшення фінансової стійкості, збільшення ефективності управління та уникнення можливих негативних наслідків.

5. Розробка проектів управлінських рішень – включає застосування різноманітних методів та моделей фінансового прогнозування та планування. На підприємствах цей процес зазвичай передбачає використання різноманітних інструментів та аналітичних моделей для ефективного прийняття управлінських рішень, спрямованих на поліпшення фінансової стійкості та розвитку бізнесу [31].

Також діагностика фінансового стану є корисною для різних користувачів у бізнес-середовищі (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

#### Користувачі результатів фінансової діагностики в ринкових умовах

| Основні партнерські групи               | Внесок партнерської групи                 | Зацікавлення                                                       |
|-----------------------------------------|-------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|
| 1                                       | 2                                         | 3                                                                  |
| Акціонери та засновники підприємства    | Власний капітал                           | Дивіденди, рентабельність прибутку                                 |
| Кредитори                               | Позиковий капітал                         | Відсотки                                                           |
| Керівники (адміністрація)               | Знання справи та вміння управляти         | Оплата праці і частка прибутку понад оклад                         |
| Персонал                                | Виконання робіт згідно з розподілом праці | Заробітна плата, премії, соціальні умови та інші види стимулювання |
| Постачальники засобів і предметів праці | Постачання засобів та предметів праці     | Ціна придбання та оплата повністю і в строк                        |
| Покупці (клієнти)                       | Постачання засобів та предметів праці     | Ціна придбання (договірна)                                         |
| Держава в особі податкових органів      | Послуги суспільства (держави)             | Сплата податків повністю і в строк                                 |

*Джерело: складено автором на основі [32]*

Виходячи з табл. 1.5, бачимо, що результати діагностики фінансового стану підприємства є важливою як для акціонерів, менеджерів, інвесторів та кредиторів, які цікавляться рівнем прибутковості, ефективністю управління та

платоспроможністю підприємства, так і для рядових працівників підприємства, які сподіваються на своєчасну виплату зарплати. Ця інформація важлива і для сторін, що взаємодіють з підприємством, оцінюючи ризики та стабільність потенційного партнерства.

Також діагностика фінансового стану підприємства в системі управління охоплює надважливе питання банкрутства.

Банкрутство – визнана господарським судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника [23].

Основними причинами банкрутства є істотне порушення фінансової усталеності підприємства у випадку перевищення зобов'язань над активами; значна незбалансованість від'ємного і додатного грошових потоків; тривала неплатоспроможність підприємства, що викликана низькою ліквідністю його активів.

Для оцінки та передбачення ймовірності банкрутства підприємства велике значення мають фактори, які спричиняють його виникнення. Ризик-фактори банкрутства – це умови або події, які можуть стати причиною нездатності позичальника виконати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами.

Виділяють наступні категорії ризик-факторів виникнення банкрутства підприємства: зовнішні; внутрішні.

Детальніше розглянемо зовнішні ризик-фактори (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Зовнішні ризик-фактори виникнення банкрутства підприємства

| Ризик-фактори | Характеристика                                                                                                                |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1             | 2                                                                                                                             |
| Попит         | – сезонний характер продукції;<br>– зниження платоспроможного попиту населення.                                               |
| Конкуренція   | – високий рівень конкуренції на ринку;<br>– посилення монополізму;<br>– неефективна цінова політика;<br>– місце розташування; |

|           |                                                                         |
|-----------|-------------------------------------------------------------------------|
|           | – асортимент продукції, послуг.                                         |
| Споживачі | – підвищення вимог до якості продукції, послуг;<br>– купівельні звички; |

Продовження табл. 1.6

| 1                                  | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                    | – переорієнтація населення розвинутих країн на здорове харчування.                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Постачальники                      | – рівень налагодження взаємозв'язків з постачальниками матеріально-технічних ресурсів.                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Нормативно-правові та інституційні | – недосконалість та мінливість законодавчої та нормативно-правової бази;<br>– недосконалість державної регуляторної політики;<br>– забюрократизованість дозвільних процедур при реєстрації та веденні бізнесу.                                                                                                                                         |
| Економічні                         | – економічний спад;<br>– спадна динаміка основних макроекономічних показників;<br>– високий рівень інфляції, нестабільність валютного курсу;<br>– непривабливий інвестиційний клімат;<br>– недосконалість податкової системи;<br>– зростання цін на паливно-енергетичні та матеріально-технічні ресурси;<br>– низький платоспроможний попит населення. |
| Науково-технологічні               | – поява новітніх інформаційних технологій;<br>– розвиток техніки, обладнання, інструментів, процесів обробки та виготовлення продуктів, матеріалів і технологій.                                                                                                                                                                                       |
| Географічні                        | – фізико-географічні (ландшафт, рослинний і тваринний світ, водні ресурси, рельєф);<br>– економіко-географічні (економіко-географічне положення та загальноекономічний рівень розвитку країни (регіону, району);<br>– ступінь урбанізації;<br>– наявність транспортної і соціальної інфраструктури.                                                    |
| Природно-екологічні                | – абіотичні (кліматичні, хімічні, фізичні);<br>– біотичні;<br>– антропогенні.                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| Соціально-культурні                | – низький рівень доходів населення;<br>– національні традиції та звички;– спосіб життя;<br>– проблеми міжетнічних відносин;<br>– соціальна відповідальність;<br>– соціальний добробут;<br>– вимоги контролю якості навколишнього середовища;<br>– економія енергії.                                                                                    |
| Демографічні                       | – щорічне скорочення чисельності населення України;<br>– міграція населення;<br>– вікова структура населення (зростання питомої ваги людей похилого віку).                                                                                                                                                                                             |

Джерело: складено автором на основі [8; 15; 71]

Отже, зовнішні ризик-чинники мають зовнішнє відносно підприємства походження, знаходяться поза можливостями управлінського впливу підприємства, проте здійснюють вагомий вплив на його функціонування.

Детальніше розглянемо внутрішні ризик-чинники (табл. 1.7.).

Таблиця 1.7

| Ризик-фактори | Характеристика                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1             | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| Ресурсні      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– дефіцит трудових, фінансових та матеріальних ресурсів;</li> <li>– обмеженість земельних ресурсів;</li> <li>– обмеженість та висока вартість паливно-енергетичних і матеріально-технічних ресурсів;</li> <li>– низька доступність кредитних ресурсів (високі відсоткові ставки за комерційними кредитами, складність процедур їх отримання);</li> <li>– щорічне скорочення висококваліфікованого кадрового потенціалу.</li> </ul> |
| Виробничі     | <ul style="list-style-type: none"> <li>– обмежена можливість зберігання продукції;</li> <li>– низький рівень кваліфікації персоналу.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Економічні    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– неефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;</li> <li>– неефективне використання ресурсів;</li> <li>– понаднормові залишки запасів;</li> <li>– уповільнення обігу капіталу;</li> <li>– зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей;</li> <li>– дефіцит власних оборотних коштів;</li> <li>– збільшення витрат;</li> <li>– зниження показників рентабельності.</li> </ul>                      |
| Інноваційні   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– низький рівень впровадження інновацій;</li> <li>– інформаційних технологій в просуванні продукції на ринку.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Організаційні | <ul style="list-style-type: none"> <li>– низький рівень організації надання послуг;</li> <li>– недосконалість організаційної структури управління;</li> <li>– низький рівень організації маркетингу;</li> <li>– відсутність внутрішнього контролю.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                             |

*Джерело: складено автором на основі [8; 15; 71]*

Виходячи з табл. 1.6 і 1.7, бачимо, що під час аналізу ризиків, пов'язаних із банкрутством суб'єктів господарювання крім загальних факторів кожне підприємство має свої специфічні особливості. Ці особливості пов'язані з характером виробництва конкретної продукції, способами реалізації товарів або послуг, а також з провадженням певного виду економічної діяльності у певній галузі або секторі економіки.

Отже, діагностика фінансового стану є ключовим аспектом в системі управління підприємством для успішного його функціонування. Аналіз є кроком, що передує розробці стратегічних планів та прогнозуванню фінансового відновлення. Оцінка стану підприємства становить необхідну підготовку для

різноманітних структур управління, а також задовольняє потреби ключових учасників, таких як інвестори, власники, керівництво підприємства, банки, постачальники, кредитори, працівники підприємства та державні установи.

### **1.3. Система показників діагностики фінансового стану підприємства**

Критеріями прийняття фінансових рішень у фінансовій діагностиці виступають показники діагностики фінансового стану.

Що стосується вимог до формування діагностичних критеріїв, то влучно їх виділила О.Г. Мельник:

- обґрунтованість: кожен критерій повинен бути математично, досвідно, нормативно або іншим чином обґрунтованим;
- формалізація: критерії, які використовуються в діагностичних системах повинні підлягати можливостям кількісного вимірювання, тобто певним чином бути формалізовані задля забезпечення об'єктивності оцінювання;
- уніфікація: критерії не повинні породжувати двозначність, відповідно мають бути уніфікованими у різних умовах функціонування;
- точність: оскільки критерій є мірилом, то він повинен характеризуватись точними параметрами;
- адекватність: свідчить про відповідність установлених критеріїв реаліям функціонування підприємств;
- стабільність: критерії не повинні бути гнучкими, оскільки в такому випадку втрачається їхнє основне призначення мірила;
- оптимальність: критерії повинні відображати межу між бажаними та небажаними характеристиками індикаторів тощо [33].

Показники, досліджувані під час діагностики фінансового стану компанії дозволяють оцінити її теперішнє становище, можливості та проблеми. Ці важливі дані використовуються як для прийняття поточних управлінських рішень, так і для розробки стратегій. Інформація, яка отримується, є цінною для інвесторів, акціонерів та власників бізнесу.

Аналіз фінансових показників – ключовий інструмент для діагностики стану підприємства та його майбутніх перспектив. Цей метод є фундаментальним для стратегічного планування, сприяє виявленню ресурсів та можливостей для подальшого розвитку компанії, а також ідентифікації її сильних та слабких сторін. Цей аналіз включає в себе дослідження фінансових звітів, бухгалтерських записів та інших джерел фінансової інформації для вивчення різних аспектів фінансового здоров'я підприємства.

Аналіз фінансових коефіцієнтів має на меті визначення найефективніших стратегій для досягнення цілей підприємства, таких як підвищення активності бізнесу через оптимізацію оборотності активів, забезпечення ліквідності та фінансової стабільності, а також зростання прибутковості. Аналітик повинен мати глибоке розуміння різноманітних показників звітності підприємства, щоб ефективно оцінити поточну діяльність та надати рекомендації для її вдосконалення.

У діагностиці фінансового стану використовують понад 200 різних коефіцієнтів, що оцінюють основні аспекти діяльності компанії:

1. Ліквідність;
2. Рентабельність;
3. Ділова активність;
4. Фінансова стійкість [1].

Кожна з цих категорій має свої власні показники, які розраховуються. Ці показники можуть варіюватися в залежності від цілей аналізу та потреб користувачів, яким ця інформація призначається.

1. Показники ліквідності.

Ліквідність – це здатність підприємства конвертувати свої активи (наприклад, грошові кошти або активи, які легко можна перетворити на готівку) у грошові кошти або виконати фінансові зобов'язання вчасно та без втрати вартості. Чим швидше відбуваються такі операції, тим більш високий рівень здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, що вказує на покращення платоспроможності підприємства та загальної ліквідності [30].

Основними показниками ліквідності є:

- коефіцієнт покриття (загальної ліквідності);
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Аналіз ліквідності балансу включає групування всіх активів та пасивів підприємства за їхньою можливістю швидкої реалізації. Активи розподіляються відповідно до рівня ліквідності, що вказує на швидкість їх перетворення у грошові кошти. Готівка, наприклад, є найбільш ліквідним активом. Пасиви організації класифікуються залежно від терміновості їхнього погашення. Нижче наведена таблиця (табл. 1.8) із групуванням активів і пасивів підприємства за рівнем ліквідності.

Таблиця 1.8

Групування активів та пасивів підприємства за ступенем ліквідності

| Види активів підприємства |                                  |                                                                              | Види пасивів підприємства |                                |                             |
|---------------------------|----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------------------|-----------------------------|
| 1                         | 2                                | 3                                                                            | 4                         | 5                              | 6                           |
| Показник                  | Характеристика                   | Показники в балансі                                                          | Показник                  | Характеристика                 | Показники в балансі         |
| A1                        | Максимальна швидкість реалізації | Грошові кошти та їх еквіваленти                                              | П1                        | Висока терміновість погашення  | Кредиторська заборгованість |
| A2                        | Висока швидкість реалізації      | Дебіторська заборгованість та видані позики (зі строком погашення до 1 року) | П2                        | Помірна терміновість погашення | Поточні зобов'язання        |
| A3                        | Повільна швидкість реалізації    | Запаси                                                                       | П3                        | Низька терміновість погашення  | Довгострокові зобов'язання  |
| A4                        | Важкореалізовувані активи        | Необоротні активи                                                            | П4                        | Постійні пасиви                | Власний капітал             |

*Джерело: складено автором на основі [30]*

Для оцінки ліквідності балансу підприємства необхідно здійснити порівняльний аналіз між розміром активів та пасивів відповідних груп (табл. 1.9).

Баланс вважають абсолютно ліквідним, якщо  $A1 \geq P1$ ,  $A2 \geq P2$ ,  $A3 \geq P3$ ,  $A4 \leq P4$ . При цьому якщо виконуються перші три обов'язкові умови ліквідності  $A1 \geq P1$ ,  $A2 \geq P2$ ,  $A3 \geq P3$ , то виконується і остання нерівність  $A4 \leq P4$ , яка має

балансуючий характер та підтверджує наявність у суб'єкта господарювання власних оборотних коштів і означає дотримання мінімальної умови фінансової стійкості [30].

Невиконання будь-якої з перших трьох нерівностей свідчить про порушення балансу ліквідності. Хоча теоретично дефіцит коштів за однією групою активів може компенсуватися їх надміром за іншою групою, на практиці менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні у платіжних операціях. Тому, якщо будь-яка з нерівностей має протилежний знак від оптимального варіанту, рівень ліквідності балансу буде відрізнятися від абсолютного, більшою чи меншою мірою.

Таблиця 1.9

Оцінка ліквідності підприємства з використання абсолютних показників

| Порівняння   | Оцінка платоспроможності                                                                                                                                                                     |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1            | 2                                                                                                                                                                                            |
| $A1 > П1$    | Підприємство може погасити найбільш термінові зобов'язання за допомогою абсолютно ліквідних активів                                                                                          |
| $A2 > П2$    | Підприємство може розрахувати за короткостроковими зобов'язаннями перед кредиторами швидко реалізованими активами                                                                            |
| $A3 > П3$    | Підприємство може погасити довгострокові позики за допомогою повільно реалізованих активів                                                                                                   |
| $A4 \leq П4$ | Дана нерівність виконується автоматично, якщо дотримані всі три нерівності. Підприємство має високий ступінь платоспроможності і може погасити різні види зобов'язань відповідними активами. |

*Джерело: складено автором на основі [30]*

Для підтримки оптимальної ліквідності необхідно врахувати такі аспекти:

- у галузях, що швидко розвиваються, і мають високу оборотність (із часткою непередбачуваності) доцільно використовувати короткострокове фінансування;
- відповідність між короткостроковими й довгостроковими фінансовими інвестиціями: довгострокові інвестиції повинні фінансуватися довгостроковими кредитами;
- підприємство може мати прибуток, але бути низько ліквідним.

1.1. Коефіцієнт покриття – це фінансовий показник, який використовується для вимірювання здатності підприємства погасити поточні

зобов'язання за допомогою наявних оборотних активів. Цей показник показує, наскільки велика частина зобов'язань покривається активами і вказує на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Розраховується за формулою:

$$K_{\pi} = \frac{O_{\pi}A}{ПЗ} \quad (1.1)$$

де  $O_{\pi}A$  – оборотні активи, ПЗ – поточні зобов'язання [30].

Нормативне значення коефіцієнту покриття становить  $>2$ .

1.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності - це фінансовий показник, що відображає здатність компанії швидко погасити свої поточні зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів (таких як готівка, цінні папери, короткострокові вкладення). Цей показник дозволяє оцінити готовність суб'єкта господарювання до виплати поточних зобов'язань в найближчому майбутньому. Визначається за формулою:

$$K_{шл} = \frac{BO + ДЗ + ПФІ + ГК}{ПЗ} \quad (1.2)$$

де ВО – векселі отримані; ДЗ – дебіторська заборгованість; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ГК – грошові кошти.

Нормативне значення коефіцієнту швидкої ліквідності становить  $>1$  [32].

1.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує негайну готовність підприємства погасити поточні зобов'язання і визначається як відношення суми готівки та еквівалентів готівки, а також короткострокових фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань. Формула розрахунку:

$$K_{ал} = \frac{ПФІ + ГК}{ПЗ} \quad (1.3)$$

де ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ГК – грошові кошти, ПЗ – поточні зобов'язання.

Нормативне значення коефіцієнту становить  $>0,2$ .

## 2. Показники рентабельності.

Коефіцієнти рентабельності – це фінансові показники, які використовуються для оцінки ефективності діяльності підприємства чи інвестицій. Вони вказують на прибутковість підприємства та його здатність

заробляти прибуток від своєї діяльності. Чим вище значення, тим ефективніше задіяні аналізовані ресурси підприємства. Показники рентабельності відіграють важливу роль у розробці інвестиційної, фінансової та маркетингової стратегій компанії. Вони розраховуються як співвідношення прибутку (або виручки) до величини, яка використовується для порівняння [32].

Рентабельність є важливим показником ефективності виробництва та відображає, наскільки ефективно використовуються активи і капітал в діяльності підприємства. Цей показник пов'язаний з прибутковістю, але не представляє абсолютну суму отриманого прибутку.

Рентабельність – це співвідношення між прибутком підприємства та його витрат. При цьому понесені витрати є одним із показників ефективної діяльності підприємств різних форм власності, що відображає інтенсивність роботи та раціональність розподілу наявних ресурсів [28, с. 316].

Роль і значення показників рентабельності полягають у наступному:

- цей показник є одним з основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства;
- підвищення рентабельності характеризує мета підприємства будь якої галузі в ринковій економіці;
- рентабельність – результативний, якісний показник діяльності підприємства;
- підвищення рентабельності сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства;
- збільшення рентабельності забезпечує перемогу підприємства в конкурентній боротьбі й сприяє виживанню підприємства в ринковій економіці;
- рентабельність має важливе значення для власників (акціонерів і засновників), тому що при її збільшенні зростає інтерес до даного підприємства, росте ціна акції;
- кредиторів і позичальників коштів рівень рентабельності цікавить із погляду реальності одержання відсотків по зобов'язаннях, зниження ризику неповернення позикових засобів, платоспроможності підприємства;

- динаміка рентабельності підприємства вивчається податковими службами, фондовими біржами, міністерствами;
- для підприємців показник рентабельності характеризує привабливість бізнесу в даній сфері [27, с. 150-154].

Виділяють наступні основні показники рентабельності:

- рентабельність активів;
- рентабельність реалізації;
- рентабельність продукції;
- рентабельність операційної діяльності;
- рентабельність господарської діяльності.

2.1. Рентабельність активів підприємства – це показник, що відображає ефективність використання активів для генерації прибутку. Він показує, який прибуток генерується від усіх активів, які використовуються в бізнесі, і визначає, наскільки успішно підприємство використовує свої ресурси для отримання прибутку. Цей показник розраховується як відношення чистого прибутку до сукупних активів підприємства і є важливим показником фінансової стійкості та ефективності управління активами:

$$P_{\text{акт}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СВА}} \times 100\% \quad (1.4)$$

де ЧП – чистий прибуток; СВА – середньорічна вартість активів підприємства.

2.2. Рентабельність реалізації – це один з ключових показників ефективності діяльності компанії. Цей коефіцієнт показує, яку суму операційного прибутку отримує підприємство з кожної гривні проданої продукції. Іншими словами, цей показник вказує, скільки коштів залишається в підприємства після покриття витрат на виробництво. Його розраховують за формулою:

$$P_{\text{реал}} = \frac{\text{ВП}}{\text{ЧД}} \times 100\% \quad (1.5)$$

де ВП – валовий прибуток, ЧД – чистий дохід підприємства [32].

2.3. Рентабельність операційної діяльності – це показник, який вказує на ефективність використання активів та ресурсів компанії у процесі її основної діяльності. Він вимірює, який прибуток компанія отримує від основної

операційної діяльності відносно витрат на її здійснення. Цей показник дозволяє оцінити, як ефективно компанія генерує прибуток від своєї основної бізнес-діяльності.

$$P_{o.d.} = \frac{OP}{OB} \times 100\% \quad (1.6)$$

де ОП – операційний прибуток, ОБ – операційні витрати [66].

2.4. Рентабельність господарської діяльності – це показник ефективності підприємства, який відображає відношення прибутку від основної господарської діяльності до витрат, пов'язаних з цією діяльністю. Він вказує на те, наскільки ефективно підприємство генерує прибуток від своєї основної діяльності. Розраховується як відношення чистого прибутку до витрат на господарську діяльність.

$$P_{г.д.} = \frac{ЧП}{В} \times 100\% \quad (1.7)$$

де В – загальна сума витрат діяльності підприємства.

Важливими факторами, які забезпечують зростання прибутку та рентабельності, є зростання продуктивності праці, економія матеріальних ресурсів, підвищення фондівіддачі та рівня технічного прогресу, а саме: механізації та автоматизації трудомістких технологічних процесів, удосконалення організації виробництва та ін. Якомога повніше врахування підприємством таких факторів сприятиме підвищенню ефективності його діяльності [66, с. 305].

### 3. Показники ділової активності (оборотності) підприємства.

Показники ділової активності або оборотності підприємства включають в себе різні показники, що оцінюють ефективність використання активів та оборотність ресурсів у процесі діяльності підприємства та ефективності управління ними у процесі виробництва та реалізації продукції.

Оцінити ефективність фінансування оборотних активів можна лише відносно певного встановленого критерію. В економічному словнику зазначено, що критерій – це показник, ознака, на підставі якої формується оцінка якості економічного об'єкта, процесу, мірило такої оцінки [46, с. 212].

Виділяють наступні основні показники ділової активності підприємства:

- коефіцієнт оборотності активів;
- коефіцієнт оборотності власного капіталу;
- коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

3.1. Коефіцієнт оборотності активів – це показник, який відображає, наскільки швидко активи компанії обертаються, тобто як ефективно вони використовуються для генерації виручки. Він розраховується як відношення виручки до середньорічної вартості активів:

$$K_{\text{об.акт.}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{СВА}} \times 100\% \quad (1.8)$$

де СВА – середньорічна вартість активів; ЧД – чистий дохід.

Цей показник вказує на те, скільки грошей компанія генерує на одиницю витрачених на активи коштів. Чим вище цей коефіцієнт, тим ефективніше використані активи компанією для генерації прибутку.

3.2. Коефіцієнт оборотності власного капіталу – це показник, який вказує на те, наскільки ефективно компанія використовує свій власний капітал для генерації прибутку. Чим вище цей показник, тим ефективніше капітал використовується для забезпечення доходів компанії. Він є важливим показником фінансової стійкості та ефективності використання власних ресурсів. Визначається як співвідношення прибутку до власного капіталу компанії:

$$K_{\text{об.вк.}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{СВКК}} \times 100\% \quad (1.9)$$

де СВКК – середньорічна вартість власного капіталу; ЧД – чистий дохід.

3.3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – показник, що вказує на те, як ефективно компанія управляє виставленими рахунками та швидкістю оплати їх клієнтами [44].

Це відношення виражає частоту обороту коштів у дебіторській заборгованості компанії протягом певного періоду. Воно розраховується як співвідношення виручки від продажу до середньорічної суми дебіторської заборгованості.

$$K_{\text{д.з.}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{СВДЗ}} \times 100\% \quad (1.10)$$

де СВДЗ – середньорічна вартість дебіторської заборгованості; ЧД – чистий дохід.

Чим вище коефіцієнт, тим швидше компанія отримує кошти від своїх клієнтів.

3.4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості відображає темп, з яким компанія вирішує свої зобов'язання перед постачальниками чи кредиторами. Він розраховується як відношення виручки від продажів до середньорічної суми кредиторської заборгованості:

$$K_{\text{к.з.}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{СВКЗ}} \times 100\% \quad (1.11)$$

де СВКЗ – середньорічна вартість кредиторської заборгованості; ЧД – чистий дохід.

Високий коефіцієнт може вказувати на те, що компанія вдається до швидкого врегулювання зобов'язань перед постачальниками, але також може свідчити про високий тиск на ліквідність компанії, якщо платежі вимагаються дуже швидко [44].

#### 4. Показники фінансової стійкості.

Показники фінансової стійкості – це набір показників, що використовуються для оцінки фінансової стійкості підприємства. Вони відображають здатність компанії витримати фінансові труднощі та ризики.

Виділяють наступні показники фінансової стійкості:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- леверидж;
- коефіцієнт забезпечення власними засобами;
- коефіцієнт маневреності робочого капіталу.

3.5. Коефіцієнт автономії відображає ступінь фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Це відношення власного капіталу до загального капіталу підприємства, яке включає в себе власний капітал та позикові кошти:

$$K_{\text{авт}} = \frac{ВК}{ВБ} \quad (1.12)$$

де ВК – це власний капітал; ВБ – валюта балансу.

Нормативне значення  $>0,5$ .

Чим вище цей показник, тим більше фінансування забезпечується з власних ресурсів підприємства, що свідчить про його більшу фінансову стійкість та незалежність від зовнішніх джерел кредитування.

3.6. Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до коефіцієнту автономії та показує, яка сума загальної вартості майна припадає на 1 гривню власних коштів. Визначається за формулою:

$$K_{\text{ф.з.}} = \frac{ВБ}{ВК} \quad (1.13)$$

де ВК – це власний капітал; ВБ – валюта балансу.

3.7. Фінансовий леверидж – це використання позикових коштів або зовнішнього капіталу компанією для збільшення її потенційного доходу та ризику. Це відношення між власним та позиковим капіталом, яке вказує на те, у якій мірі компанія використовує позикові кошти для збільшення свого фінансового важелю:

$$\PhiЛ = \frac{ВК}{ЗК} \quad (1.14)$$

де ЗК – залучений капітал; ВК – власний капітал.

Нормативне значення  $>1$ .

З одного боку, фінансовий леверидж може збільшити прибуток компанії у разі успішної діяльності, але з іншого - збільшує ризик у разі невдач та обмежує фінансову стійкість у разі фінансових труднощів [44].

3.8. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами – показник, який характеризує рівень забезпеченості підприємства власними джерелами формування оборотних активів, тобто показує, скільки власних джерел формування оборотних активів підприємства припадає на одиницю цих активів. Визначається за формулою:

$$K_{\text{заб}} = \frac{(ВК-НА)}{ОА} \quad (1.15)$$

де НА – необоротні активи; ВК – власний капітал; ОА – оборотні активи.

3.9. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу – це показник, що визначає можливість підприємства оперативно маневрувати своїм робочим капіталом, тобто коштами, які залучені у виробництво та обігові кошти. Цей показник є важливим для оцінки фінансової гнучкості та управління оборотними активами підприємства. Визначається за формулою:

$$K_{\text{ман.ВК}} = \frac{\text{ВOK}}{\text{ВК}} \quad (1.16)$$

де ВOK – власний оборотний капітал; ВК – власний капітал.

Чим вище цей коефіцієнт, тим більша гнучкість управління оборотними активами компанії [44].

Отже, діагностика фінансового стану є комплексним процесом. Залежно від типу діагностики (експрес-діагностика чи фундаментальна) істотно різняться перелік показників, за якими проводиться оцінка. В цілому, при проведенні фундаментальної діагностики прийнято проводити дослідження за такими групами показників: майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності. Розрахунки показників даних груп базуються здебільшого на використанні фінансової звітності підприємства та передбачають порівняння їх з нормативними значеннями та / або дослідження зміни зазначених індикаторів у динаміці. Комплексний підхід до проведення діагностики фінансового стану передбачає аналіз усіх визначених груп показників щонайменше за три роки.

#### **1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері діагностики фінансового стану підприємства**

Використання повноти та якості інформації безпосередньо залежить від того, наскільки добре оцінюється фінансовий стан компанії.

Обмеження інформаційної бази обмежує можливості діагностики фінансового стану підприємства та планування його діяльності, а також ефективність, оскільки вона залишає поза розглядом принципово важливі фактори

для об'єктивної оцінки фінансового стану, такі як галузева приналежність компанії, стан зовнішнього середовища, ринок матеріальних і фінансових ресурсів, тенденції на фондовому ринку, а також фінансові стратегії власників і керівництва компанії.

Ігнорування цих елементів може призвести до неправильної оцінки фінансової стійкості компанії.

Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану починається з бухгалтерської звітності, яка заповнюється відповідно до нормативних положень і дає досвідченому аналітикові повну інформацію про фінансовий стан, стійкість положення та можливі перспективи компанії.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [49].

Бухгалтерська звітність – це система показників, що відображає результати господарсько-фінансової діяльності підприємств за попередній період (місяць, квартал, рік). Бухгалтерська звітність включає в себе податкову звітність, фінансову звітність, статистичну звітність і звітність для управлінського обліку. За своєю структурою бухгалтерська звітність – це таблиці, які структуровані за певним принципом і з врахуванням певних вимог.

Відповідно, інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства – це система даних, яка дозволяє вивчати поточний стан об'єкта управління та виміряти вплив факторів, які його визначають. Таким чином, інформація, яка використовується для прийняття рішень, повинна відповідати наступним критеріям: своєчасності подання; державної регламентації; відповідності показників; доступності та гласності; раціональності; обов'язковості подання; методологічної єдності розрахунків показників [49].

Регламентує вимоги і порядок здачі бухгалтерської звітності Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (№ 996-XIV, від 16 липня 1999), а також Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку

НП(С)БО, нормативно-правових актів, що регламентують питання фінансової звітності.

Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку НП(С)БО – це нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, який визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової і податкової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам. Розробкою стандартів бухгалтерського обліку в Україні займається Методологічна рада з бухгалтерського обліку, яка є дорадчим органом при Міністерстві фінансів.

В НП(С)БО визначаються мета, склад і принципи підготовки звітностей і деталізація її елементів.

Бухгалтерський облік та фінансова звітність підприємства ґрунтуються на таких принципах [53]:

- повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;
- автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;
- послідовність – постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у державному секторі, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;
- безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі;
- нарахування – доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

- превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;
- єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці.

Основною метою регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності є розробка та вдосконалення стандартів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств, щоб захистити інтереси користувачів.

Реформування національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, переважно, здійснюється на основі застосування положень міжнародних стандартів, що повинно орієнтувати фінансову звітність на задоволення потреб зовнішніх користувачів, використання репрезентативних методів відображення облікової інформації у формах звітності.

Міжнародна стандартизація бухгалтерського обліку і звітності обумовлена процесом інтеграції в сфері економіки, розвитком ринків капіталу, посиленням ролі транснаціональних корпорацій, необхідністю зменшення витрат на підготовку фінансової звітності. Вона направлена на формування міжнародної облікової системи, розробку єдиних стандартів фінансової звітності.

Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку керується при складанні МСБО/МСФЗ загальними принципами їх підготовки. Принципи розкривають загальні підходи до змісту МСБО/МСФЗ, допомагають укладачам і користувачам фінансової звітності, а також аудиторам правильно тлумачити окремі положення МСБО/МСФЗ і відображення операцій, ще не охоплених стандартизацією, а також використовуються при розробці національних регламентів в юрисдикціях [43].

Основними елементами фінансової звітності за МСФЗ є:

1. активи – ресурси, контрольовані установою внаслідок минулих подій, використання яких у майбутньому приведе до одержання економічних вигод;
2. зобов'язання – заборгованість підприємства внаслідок минулих подій,

яка, як очікується, призведе до зменшення економічних вигод;

3. власний капітал – залишкова частка в активах компанії після вирахування зобов'язань;

4. доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження або збільшення вартості активів, за винятком внесків до статутного капіталу підприємства;

5. витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття або зменшення вартості активів, або ж збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення капіталу, не пов'язане з розподілом його між засновниками;

6. грошові потоки.

Відповідно до МСБО 1 та МСФЗ 1 головною вимогою до подання інформації у фінансових звітах є правдиве відображення фінансового становища, фінансових результатів та потоків грошових коштів підприємства. У фінансовій звітності обов'язковим чином висвітлюється інформація, розкриття якої передбачають НП(С)БО або МСФЗ. Інформація або висвітлюється безпосередньо у фінансових звітах, або розкривається у «Примітках» до фінансової звітності.

Реформування національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється на основі застосування положень міжнародних стандартів, що повинно орієнтувати фінансову звітність на задоволення потреб зовнішніх користувачів, використання репрезентативних методів відображення облікової інформації у формах звітності. Рис. 1.3 показує, як нормативно-правові акти підпорядковані певній ієрархічній структурі.

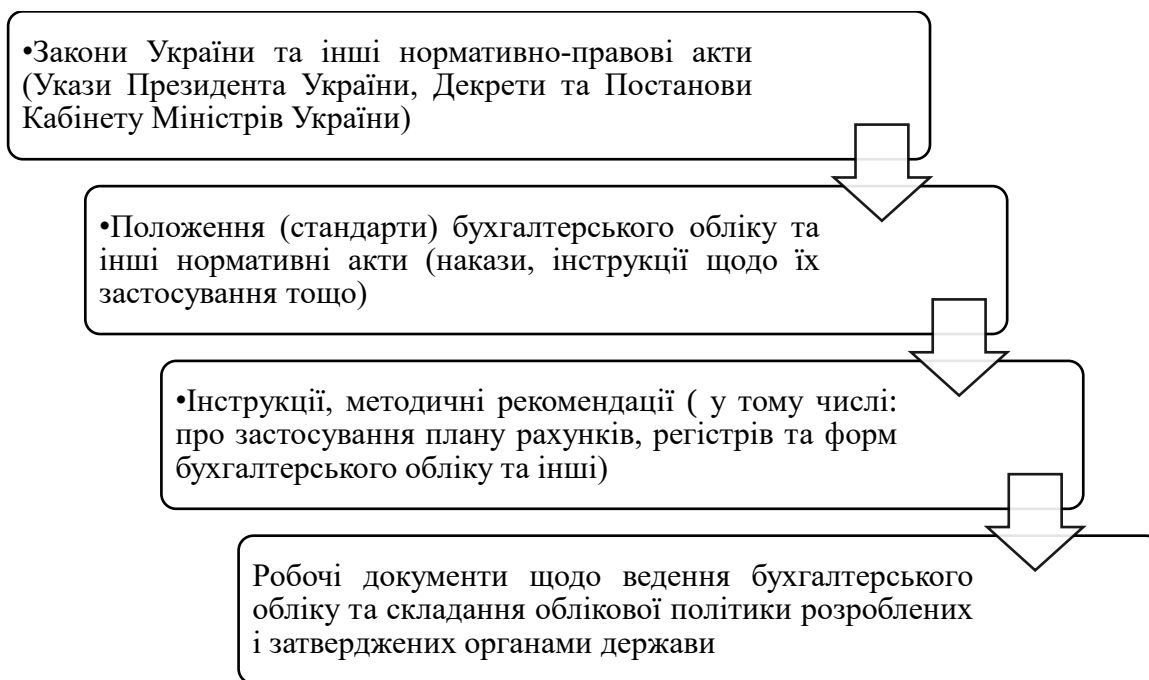


Рис. 1.3. Нормативно-правове забезпечення діагностики фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі [7]

На основі структури нормативно-правового забезпечення діагностики фінансового стану (рис 1.3) надано характеристику нормативно-правового забезпечення фінансового стану підприємств у сфері бухгалтерського обліку, що наведено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

#### Нормативно-правове забезпечення фінансового стану у сфері бухгалтерського обліку в Україні

| Нормативно-правовий документ                            | Характеристика                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV | Держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у таких сферах: збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин – за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності (п. 19.3 ст. 19).           |
| НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»     | Встановлює загальні принципи та вимоги до складання фінансової звітності, включаючи баланс, визначає форму та структуру балансу, а також засади включення активів, пасивів та капіталу.                                                                                                        |
| НП(С)БО 7 «Основні засоби»                              | Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи (далі – основні засоби), а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. |

|                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| НП(С)БО 8<br>«Нематеріальні активи»        | Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи (далі – нематеріальні активи) та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.                          |
| НП(С)БО 9 «Запаси»                         | Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.                                                                                                                                                  |
| НП(С)БО 10<br>«Дебіторська заборгованість» | Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.                                                                                                                             |
| НП(С)БО 15<br>«Доходи»                     | Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.                                                                                                                                    |
| НП(С)БО 16<br>«Витрати»                    | Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.                                                                                                                                   |
| МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»             | Встановлює принципи фінансової звітності про фінансові активи та фінансові зобов'язання, які надаватимуть доречну та корисну інформацію користувачам фінансової звітності для їхньої оцінки обсягів, часу та невизначеності майбутніх грошових потоків суб'єкта господарювання. |
| МСФЗ 10<br>«Консолідована звітність»       | Встановлює принципи подання та підготовки консолідованої фінансової звітності, коли суб'єкт господарювання контролює одного або кількох інших суб'єктів господарювання.                                                                                                         |

*Джерело: складено автором на основі [51; 52; 53; 54; 55; 56; 57; 58]*

Отже, нормативно-правове та інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану відіграють вкрай важливу роль при організації відповідного процесу. Нормативне забезпечення представлене офіційно затвердженими методиками проведення аналізу фінансового стану підприємства, натомість основним інформаційним забезпеченням є фінансова звітність підприємства, зокрема Баланс та Звіт про фінансові результати.

## **Висновки до розділу 1**

Узагальнюючи теоретичні засади у сфері діагностики фінансового стану маємо зауважити, що діагностика фінансового стану підприємства є критично важливою складовою успішного управління. Вона допомагає попереджувати про виникнення кризових ситуацій та надає інформацію щодо наявних резервів їх вирішення.

Управління діагностикою фінансового стану підприємства базується на

теоретичних засадах, що передбачають системний підхід до аналізу фінансової інформації. Оцінка та діагностика фінансів підприємства є важливим елементом стратегічного управління, оскільки надійний фінансовий аналіз дозволяє розробляти ефективні стратегії розвитку та управлінські рішення. Ці процеси вимагають використання різноманітних методик, інструментів та моделей для здійснення об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства та визначення його перспектив.

Діагностика фінансового стану є комплексним процесом. Залежно від типу діагностики (експрес-діагностика чи фундаментальна) істотно різняться перелік показників, за якими проводиться оцінка. В цілому, при проведенні фундаментальної діагностики прийнято проводити дослідження за такими групами показників: майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності. Розрахунки показників даних груп базуються здебільшого на використанні фінансової звітності підприємства та передбачають порівняння їх з нормативними значеннями та / або дослідження зміни зазначених індикаторів у динаміці. Комплексний підхід до проведення діагностики фінансового стану передбачає аналіз усіх визначених груп показників щонайменше за три роки.

Нормативні вимоги стосовно процесу діагностики фінансового стану підприємства часто визначають правила збору, аналізу та звітування про фінансові показники. Ці вимоги можуть включати в себе установлені стандарти фінансової звітності, якісні характеристики інформації, методику проведення аудиту, а також правила розкриття інформації для зацікавлених сторін.

Нормативи також можуть включати вимоги до часових рамок звітування, наприклад, регулярність та строковість подання фінансової звітності.

## **РОЗДІЛ 2**

### **АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»**

#### **2.1. Аналіз тенденцій розвитку підприємств молочної галузі**

Молочне скотарство є однією з найважливіших галузей сільського господарства, яка забезпечує як промисловість незамінною сировиною, так і населення важливими продуктами харчування для здоров'я. Важливим є перспективи його розвитку та функціонування, оскільки молоко та молочна продукція є цінним і незамінним продуктом харчування. Забезпечення населення достатньої кількості здорових продуктів харчування високої якості є основним обов'язком держави. Наразі баланс молока та молочних продуктів в Україні задовільняє норми споживання лише частково, що спричинено активними бойовими діями на території України, та ставить молочне скотарство країни під загрозу.

Простежимо динаміку основних виробничих показників молочного скотарства за останні десять років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні виробничі показники молочного скотарства за 2013-2022 рр.

| Роки | Поголів'я корів |                   | Виробництво молока |               | Продуктивність корів           |                   |
|------|-----------------|-------------------|--------------------|---------------|--------------------------------|-------------------|
|      | Тис. голів      | Темп зростання, % | Обсяг, тис. т      | Відхилення, % | Обсяг молока з 1 корови, т/ГОЛ | Темп зростання, % |
| 1    | 2               | 3                 | 4                  | 5             | 6                              | 7                 |
| 2013 | 2554,3          | 100               | 11488,2            | 100           | 4,50                           | 100               |
| 2014 | 2508,8          | 98,22             | 11132,8            | 96,91         | 4,44                           | 98,7              |
| 2015 | 2262,7          | 88,58             | 10615,4            | 92,40         | 4,69                           | 104,3             |
| 2016 | 2166,6          | 84,82             | 10381,5            | 90,37         | 4,79                           | 106,5             |
| 2017 | 2108,9          | 82,56             | 10280,5            | 89,49         | 4,87                           | 108,4             |
| 2018 | 2017,8          | 79,00             | 10064,0            | 87,60         | 4,99                           | 110,9             |
| 2019 | 1919,4          | 75,14             | 9663,2             | 84,11         | 5,03                           | 111,9             |
| 2020 | 1788,5          | 70,02             | 9263,6             | 80,64         | 5,18                           | 115,2             |
| 2021 | 1673,0          | 65,50             | 8713,9             | 75,85         | 5,21                           | 115,8             |
| 2022 | 1544,0          | 60,45             | 7767,7             | 67,61         | 5,03                           | 111,9             |

Джерело: складено автором на основі даних Держстату України [14]

Аналізуючи табл. 2.1, бачимо, що поголів'я корів за останні 10 років суттєво зменшилося на 1010,3 тисячі, а саме в 1,65 рази (рис. 2.1).

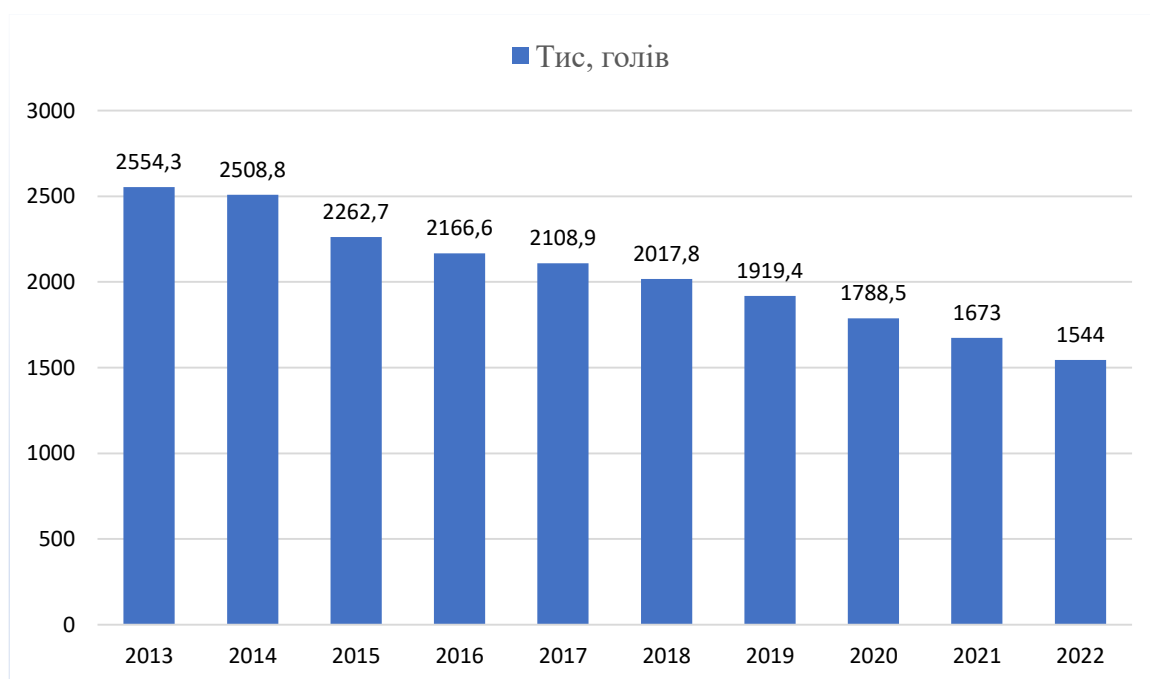


Рис. 2.1. Скорочення поголів'я корів в Україні за період 2013-2022 років

Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.1

Через таку негативну тенденцію скорочення поголів'я спостерігається і значний спад у виробництві молока – на 3720,5 тон менше, або в 1,48 разів.

Проте, за даними Держстату, бачимо, що попри спад кількості корів, ефективність виробництва молока зростає з року в рік. Ще в 2013 році середня продуктивність 1 корови становила 4,50 т/гол, а у 2022 році в середньому – 5,03 т/гол. Відповідно, ефективність надою зросла на 0,53 т/гол або на 11,9%.

Молочні господарства на деокупованих і прифронтових територіях не зможуть без розмінування заготувати грубі корми для худоби і будуть змушені або й надалі скорочувати поголів'я, або припинити роботу, бо неспроможні оплатити послуги із розмінування [4].

Для України це означає:

- втрату робочих місць, стимулу людям повертатися до своїх домівок;
- втрати інвестицій: критичний фактор у молочному скотарстві, адже для їх повернення потрібно не менше 10 років. Тому втративши ферму, власник більше не ризикне інвестувати в молочне скотарство;
- втрати бюджетних надходжень: молочно-товарні ферми – серед найбільших платників податків;
- втрати продовольчої безпеки та експортного потенціалу.

Коли господарство не працює протягом півроку або більше, воно ризикує стати банкрутом. Це пов'язано з тим, що господарство може втратити від 30 до 70 відсотків своїх молочних стад, зазнати значних руйнувань виробничих приміщень, складів, сільськогосподарської техніки або через пожежі втратити потенційний врожай, не зібрати ні гектара через замінування. Незважаючи на складні часи, які зараз переживає молочна галузь, багато переробних підприємств продовжують працювати (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Кількість молокопереробних підприємств в 2021–2022 рр.

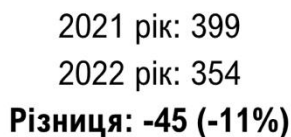
| Область              | 2021 | 2022 | +, – | Відхилення, % |
|----------------------|------|------|------|---------------|
| Черкаська область    | 12   | 10   | -2   | -17           |
| Чернігівська область | 17   | 15   | -2   | -12           |
| Чернівецька область  | 4    | 3    | -1   | -25           |

|                           |     |     |     |     |
|---------------------------|-----|-----|-----|-----|
| Дніпропетровська область  | 19  | 14  | -5  | -26 |
| Донецька область          | 8   | 7   | -1  | -13 |
| Івано-Франківська область | 14  | 14  | 0   | 0   |
| Харківська область        | 30  | 20  | -10 | -33 |
| Херсонська область        | 11  | 7   | -4  | -36 |
| Хмельницька область       | 14  | 14  | 0   | 0   |
| Кіровоградська область    | 10  | 7   | -3  | -30 |
| Київська область          | 68  | 61  | -7  | -10 |
| Луганська область         | 3   | 1   | -2  | -67 |
| Львівська область         | 24  | 25  | 1   | 4   |
| Миколаївська область      | 11  | 7   | -4  | -36 |
| Одеська область           | 12  | 10  | -2  | -17 |
| Полтавська область        | 26  | 25  | -1  | -4  |
| Рівненська область        | 18  | 19  | 1   | 6   |
| Сумська область           | 7   | 8   | 1   | 14  |
| Тернопільська область     | 17  | 15  | -2  | -12 |
| Вінницька область         | 25  | 25  | 0   | 0   |
| Волинська область         | 6   | 5   | -1  | -17 |
| Закарпатська область      | 7   | 8   | 1   | 14  |
| Запорізька область        | 17  | 13  | -4  | -24 |
| Житомирська область       | 19  | 21  | 2   | 11  |
| Загалом                   | 399 | 354 | -45 | -11 |

*Джерело: складено автором на основі даних Держстату [14]*

Аналізуючи табл. 2.2, бачимо, що загалом на 2022 рік в Україні налічується 354 підприємства порівняно з 399 у 2021 році (скорочення 45 підприємств або - 11% відповідно (рис. 2.2)).

Найбільша кількість молокопереробних підприємств сконцентрована у Київській (61), Харківській (20), Полтавській (25), Вінницькій (25) областях.



Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.2

Бачимо, що найбільше підприємств зникло саме на тих територіях, де велись активні бойові дії (Харківщина – 10, Київщина – 7, Херсонщина – 4, Запоріжжя – 4, Миколаївщина – 4).

Також окремо слід окремо розглянути ринок морозива в Україні (рис. 2.3).

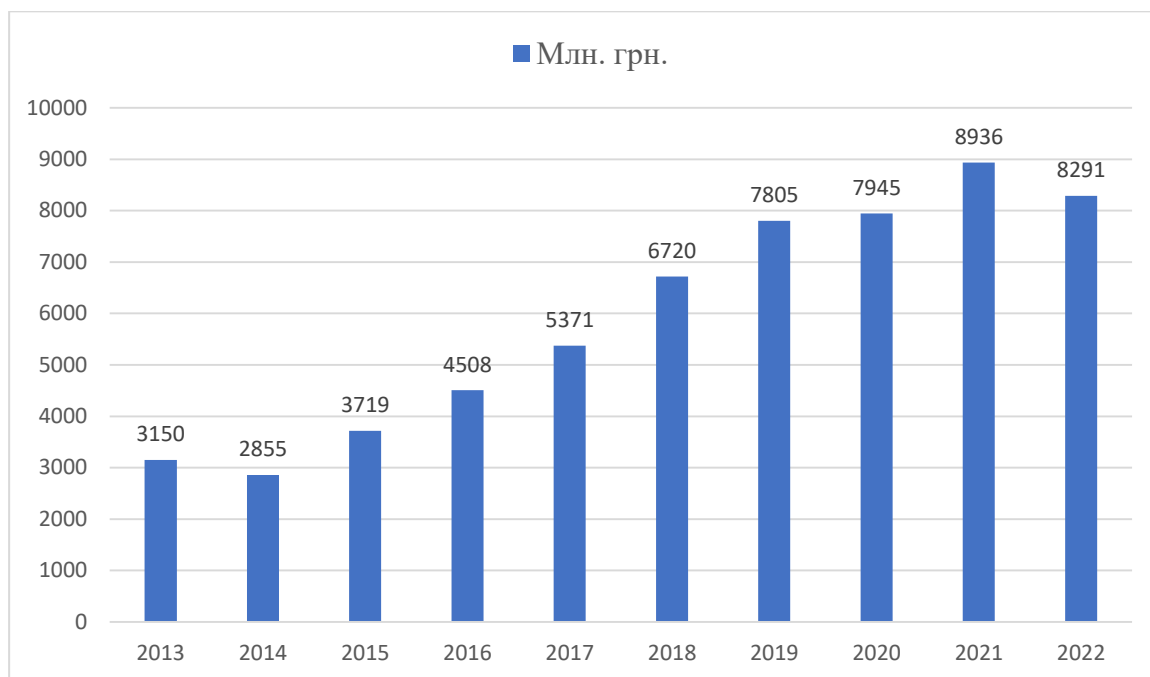


Рис. 2.3. Динаміка обсягів реалізації українського морозива

*Джерело: складено автором на основі даних Держстату [14]*

Вітчизняний ринок морозива зазнав безліч якісних змін протягом останніх років та значно зріс за цей час. Аналізуючи рис. 2.3, бачимо, що обсяги реалізації морозива в Україні зросли майже втричі. Пікового значення вони набули 2021 року та становили 8936 млн. грн. 2022 року в період війни обсяг реалізації знизився лише на 8%, що свідчить про те, що попри складні часи люди продовжують купувати морозиво.

Ключовим фактором впливу на ринок морозива в Україні є наявність достатньої кількості сировини. В основному, морозиво виготовляється з молока, вершків і цукру. Компанії можуть змінювати кількість і пропорції цих базових інгредієнтів, емульгаторів, стабілізаторів і сумішей, від чого і залежить ціна продукту.

Так як морозиво не відноситься до товарів першої необхідності, на ринок продукту більше впливають саме його ціна і купівельна спроможність населення.

Найбільшими виробниками морозива в Україні є «Житомирський Маслозавод» (ТМ Рудь), «Ласунка», «Ласка», «Львівський холодокомбінат» (ТМ Лімо) і компанія «Три ведмеді». Всього в Україні станом на 2022 рік

налічується 34 функціонуючих підприємства з виробництва морозива, а найбільшу кількість морозива виробляють на Житомирщині.

В Україні виробляється понад 900 найменувань морозива. За даними Асоціації українських виробників «Морозиво і заморожені продукти», найбільш популярними за смаком є пломбір, шоколадне та полуничне морозиво, також українці найчастіше купують морозиво у вафельному стаканчику та ескімо на паличці [3]. Крім того, поступово зростає кількість покупців органічного морозива.

У 2022 році Україна засвідчила нові торговельні досягнення у сфері експорту морозива, розширюючи свої партнерські зв'язки та зміцнюючи позиції на світовому ринку.

Найбільшими партнерами українського морозива стали:

- Молдова – \$5 млн;
- Німеччина – \$3 млн;
- Ізраїль – \$2 млн;
- Польща – \$2 млн;
- Литва – \$1 млн;
- Болгарія – \$1 млн;
- Китай – \$1 млн.

Перебуваючи у складних умовах війни та блокування морського порту, українським експортерам все ж вдалося віднайти нові ринки збуту – так, Україна досягла збільшення експорту морозива до Європи на 30% [71].

Українське морозиво краще купувалось на зовнішніх ринках навіть під час пандемії COVID-19, і війна теж не суттєво вплинула на показники його експорту (рис. 2.4).

Аналізуючи рис. 2.4, бачимо, що експортери в 2022 році отримали виручку 19,5 млн. доларів, що є на 4,8% більше за попередній рік. Однак бачимо, що кількість самого експортованого морозива трохи зменшилась порівняно з минулим роком на 0,5 тисяч тон і становить 6,9 тон.

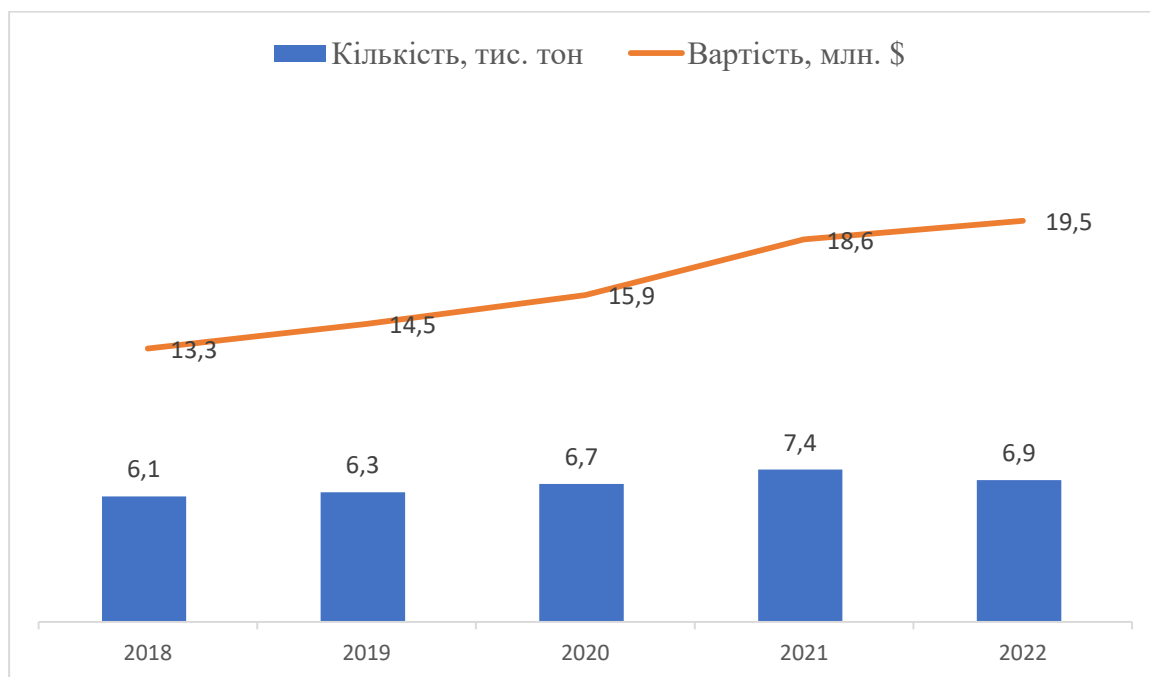


Рис. 2.4. Динаміка експорту українського морозива

*Джерело: Українська Асоціація Аграрного Експорту [71]*

Отже, узагальнюючи вищенаведене, маємо зауважити, що галузь виробництва молочних продуктів відіграє важливу роль у формуванні економічного комплексу країни, з огляду на її значущість у формуванні харчової безпеки України, а також відповідних надходжень до державного бюджету, робочих місць та експортного потенціалу. В цілому, функціонування підприємств галузі характеризується наявністю кризових тенденцій, що позначається у зменшенні кількості суб'єктів господарювання.

## 2.2. Діагностика фінансово-економічного стану АТ «Житомирський маслозавод»

В Україні найбільшим виробником морозива під торговою маркою «Рудь» є АТ «Житомирський маслозавод». АТ «Житомирський маслозавод» був заснований в 1981 році. Маслозавод був переданий у комунальну власність Житомирської області після того, як Україна отримала незалежність. Після цього

компанія була реорганізована в орендну компанію. Проте у 1996 році підприємство було приватизовано і перетворено на ПАТ.

Відповідно до Господарського кодексу України за формою організації «Житомирський маслозавод» належить до акціонерного товариства.

Акціонерне товариство – господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений навизначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій, крім випадків, визначених законом [11].

«Житомирський маслозавод» відноситься до 1-го типу. Публічне акціонерне товариство – акціонерне товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на фондовій біржі в частині включення до біржового реєстру [11].

Основна інформація про товариство відображена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Загальні відомості про АТ «Житомирський маслозавод»

| Повне найменування              | Акціонерне товариство «Житомирський маслозавод»                                                                                                                                               |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Організаційно-правова форма     | Приватне акціонерне товариство                                                                                                                                                                |
| Дата реєстрації                 | 14.08.1995                                                                                                                                                                                    |
| ЄДРПОУ                          | 00182863                                                                                                                                                                                      |
| Місцезнаходження                | 10002, Житомирська обл., м. Житомир, вул. Івана Гонти, буд. 4                                                                                                                                 |
| Міжміський код, телефон та факс | Телефон 1: 0412422902 Телефон 2: 0412422942 Факс: 0412422905                                                                                                                                  |
| Адреса електронної пошти        | patzmz@rud.ua                                                                                                                                                                                 |
| Голова правління                | Рудь Петро Володимирович                                                                                                                                                                      |
| Основні види діяльності         | 10.52 – Виробництво морозива<br>46.38 – Оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними і молюсками<br>10.51 – Перероблення молока, виробництво масла та сиру |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Отже, відповідно до даних табл. 2.3 бачимо, що АТ «Житомирський маслозавод» є підприємством приватної форми власності, яке здійснює основну діяльність у сфері виробництва молочних продуктів, зокрема, морозива.

АТ «Житомирський маслозавод» є материнським підприємством групи компаній, зокрема, є засновником та учасником двох дочірніх підприємств (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

## Дочірні компанії

| № | Повна назва (форма власності)                                   | Юридична адреса                       | Вид діяльності                                  | Частка позичальника в капіталі дочірньої компанії |
|---|-----------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| 1 | Товариство з обмеженою відповідальністю «Торгова фірма» «Рудь»» | м. Київ, проспект Перемоги, буд.148/1 | Дистрибуція морозива та товарів для перепродажу | 100%                                              |
| 2 | Товариство з обмеженою відповідальністю «Белпродзабезпечення»   | м. Житомир. І. Гонти, 4               | Компанія не здійснювала операційної діяльності  | 49.0%                                             |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

АТ «Житомирський маслозавод» має дві дочірні компанії (табл. 2.4): ТОВ «Торгова фірма» «Рудь»» та ТОВ «Белпродзабезпечення».

Для оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства було розраховано основні показники господарювання АТ «Житомирського маслозаводу» за 2020-2022 роки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

## Основні економічні показники господарювання АТ «Житомирський маслозавод» у 2020-2022 роках

| Показники                                              | Роки      |           |          | Відхилення 2022 р. до 2020 р. |        |
|--------------------------------------------------------|-----------|-----------|----------|-------------------------------|--------|
|                                                        | 2020      | 2021      | 2022     | +, –                          | %      |
| 1                                                      | 2         | 3         | 4        | 5                             | 6      |
| Чистий дохід, тис. грн.                                | 2205165   | 2442870   | 2263651  | 58486,00                      | 2,65   |
| Валовий прибуток, тис. грн.                            | 561928    | 542888    | 701009   | 139081,00                     | 24,75  |
| Операційний прибуток, тис. грн.                        | 205683    | 119381    | 311418   | 105735                        | 51,41  |
| Чистий прибуток, тис. грн.                             | 130 926   | 59332     | 203805   | 72879,00                      | 55,66  |
| Середньооблікова чисельність працівників, осіб.        | 815       | 764       | 660      | -155,00                       | -19,02 |
| Середньорічна вартість: необоротних активів, тис. грн. | 1018341,5 | 1057370,5 | 1015266  | -3075,50                      | -0,30  |
| - в т.ч. основних засобів, тис. грн.                   | 891255,5  | 922511    | 921482,5 | 30227,00                      | 3,39   |

|                                                         |          |        |         |           |       |
|---------------------------------------------------------|----------|--------|---------|-----------|-------|
| Середньорічна вартість:<br>оборотних активів, тис. грн. | 565191,5 | 753380 | 1030744 | 465552,50 | 82,37 |
| Фондовіддача                                            | 2,47     | 2,65   | 2,46    | -0,01     | -0,40 |

Продовження табл. 2.5

| 1                                                       | 2        | 3        | 4        | 5      | 6      |
|---------------------------------------------------------|----------|----------|----------|--------|--------|
| Фондомісткість                                          | 0,40     | 0,38     | 0,41     | 0,01   | 2,50   |
| Фондоозброєність, тис. грн./особу.                      | 1099,96  | 1241,56  | 1355,17  | 255,21 | 23,20  |
| Коефіцієнт оборотності оборотних активів                | 3,90     | 3,24     | 2,20     | -1,70  | -43,59 |
| Продуктивність праці, тис. грн./особу.                  | 2705,72  | 3197,47  | 3429,77  | 724,05 | 26,76  |
| Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн. | 19882,72 | 21462,15 | 20541,04 | 658,32 | 3,31   |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Детальніше розглянемо отримані дані з табл. 2.5.

Чистий дохід підприємства зріс на 58486 тис. грн, що становить 2.65% – це свідчить про невеликий приріст доходів компанії в порівнянні з 2021 роком.

Було проведено аналіз валового прибутку підприємства. Бачимо, що цей показник суттєво зріс на 139081 тис. грн або 24,75% і становить 701009 тис. грн., тоді як в 2020 році становив 561928 тис. грн., що свідчить про підвищення ефективності продажів підприємства.

Операційний прибуток в 2022 році – 311418 тис. грн. Спостерігається значний його зріст на 51.41% в порівнянні з 2020 роком (205683 тис. грн.), що становить 105735 тис. грн.

Проте чистий прибуток підприємства на кінець 2022 року становить 203805 тис. грн. порівняно з 130926 тис. грн. в 2020 році. Спостерігається підвищення прибутку на 55,66% або 72879 тис. грн. в грошовому еквіваленті.

Бачимо, що середньорічна вартість необоротних активів зменшилася на -3075,50 тис. грн, при цьому основні засоби зросли на 30227 тис. грн. Значне збільшення оборотних активів на 465552,50 тис. грн. призвело до зниження коефіцієнту оборотності оборотних активів на -1,7 обороти.

Також на підприємстві спостерігається поступове зменшення середньооблікової чисельності працівників на 19,02%. Якщо в 2020 році на

підприємстві налічувалось в середньому 815 чоловік, то у 2022 році 660, що на 155 осіб менше.

Наступним кроком проведемо аналіз динаміки показників формування фінансових результатів АТ «Житомирського маслозаводу» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка показників формування фінансових результатів АТ «Житомирського маслозаводу» у 2020-2022 роках

| Показник                                                           | Роки    |         |         | Відхилення 2022 р.<br>до 2020 р. |          |
|--------------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|----------------------------------|----------|
|                                                                    | 2020    | 2021    | 2022    | +, -                             | %        |
|                                                                    | 2       | 3       | 4       | 5                                | 6        |
| Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)     | 2205165 | 2442870 | 2263651 | 58486                            | 2,65     |
| Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)       | 1643237 | 1899982 | 1562642 | -80595                           | -4,90    |
| Валовий: прибуток (збиток)                                         | 561928  | 542888  | 701009  | 139081                           | 24,75    |
| Інші операційні доходи                                             | 10194   | 7211    | 67883   | 57689                            | 565,91   |
| Адміністративні витрати                                            | 64302   | 75114   | 70504   | 6202                             | 9,65     |
| Витрати на збут                                                    | 292950  | 342400  | 324652  | 31702                            | 10,82    |
| Інші операційні витрати                                            | 9187    | 62318   | 13204   | 4017                             | 43,72    |
| Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток) | 205683  | 119381  | 311418  | 105735                           | 51,41    |
| Інші фінансові доходи                                              | 35      | 23      | 7159    | 7124                             | 20354,29 |
| Інші доходи                                                        | 1995    | 497     | 170     | -1825                            | -91,48   |
| Фінансові витрати                                                  | 46020   | 45649   | 69081   | 23061                            | 50,11    |
| Інші витрати                                                       | 825     | 193     | 172     | -653                             | -79,15   |
| Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)           | 160868  | 74059   | 249494  | 88626                            | 55,09    |
| Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)                     | 130926  | 59332   | 203805  | 72879                            | 55,66    |

Джерело: побудовано за даними фінансової звітності

Виходячи з табл. 2.6, бачимо, що підприємство не втрачає позиції на ринку стабільно тримається на одному рівні, чистий дохід від реалізації продукції у 2022 році зріс на 2,65% порівняно з 2020 роком.

Також спостерігається тенденція зниження собівартості продукції на 4,9% або на -80595 тис. грн. в грошовому еквіваленті. Однак це спричинено тим, що підприємство у звітному році виготовило значно менше продукції в натуральному вираженні в порівнянні з минулими роками.

Бачимо, що підприємству вдалося наростити інші операційні доходи в 6,66 разів. Якщо в 2020 році вони становили 10194 тис. грн., то в 2022 році вони зросли на 57689 тис. грн. і становлять 67883 тис. грн.

Розглядаючи збутові витрати, бачимо тенденцію їх зростання на 31702 тис. грн., що становить 10,82% відповідно.

Аналізуючи чистий прибуток підприємства (рис. 2.5), який на 2022 рік становить 203805 тис. грн. ми бачимо значний підйом на 55,66% в порівнянні з 2020 році, коли чистий прибуток становив 130926 тис. грн. За цей час прибуток зріс на 72879 тис. грн., тобто в 1.56 разів.

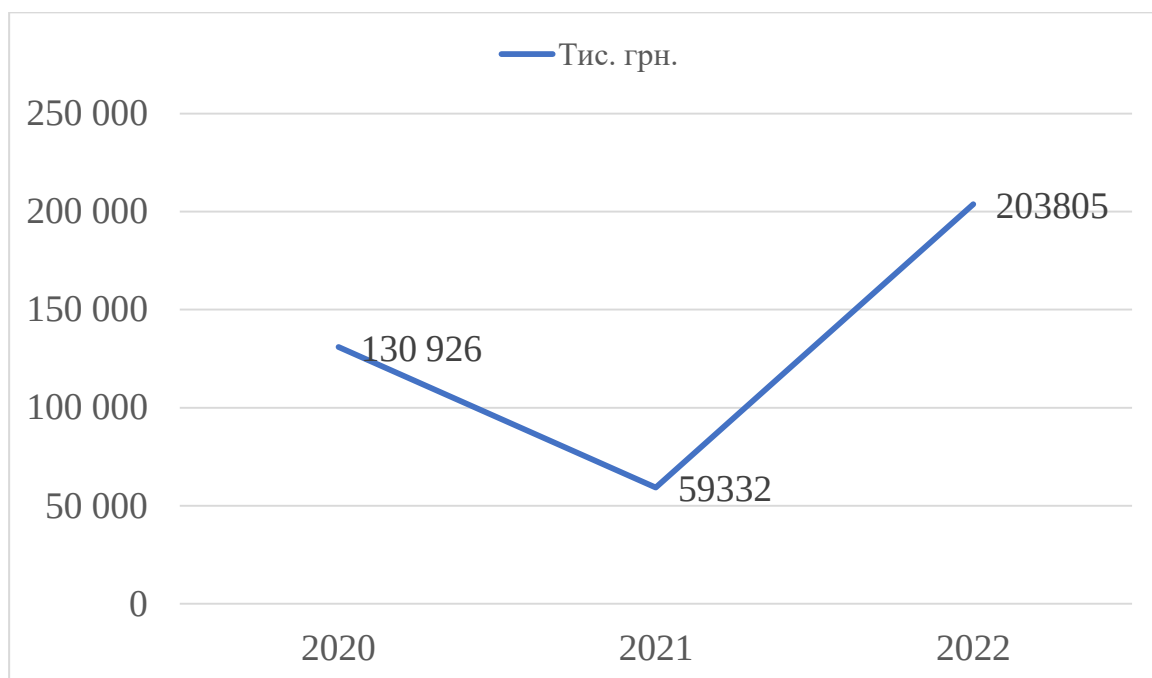


Рис. 2.5. Динаміка зміни чистого прибутку АТ «Житомирський маслозавод»

Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.6

Розглядаючи рис. 2.5 бачимо значний спад чистого прибутку підприємства у 2021 році, що було спричинено пандемією COVID-19. Проте у 2022 році, попри війну, підприємство змогло збільшити прибуток в 3.43 рази порівняно з попереднім роком.

Наступним кроком проведемо аналіз активів підприємства та джерел їх формування.

Таблиця 2.7

## Характеристика активів підприємства та джерел їх формування за балансом

| Показник                                | 2020 рік  |       | 2021 рік  |       | 2022 рік  |       | Відхилення 2022 р. до 2020 р. |         |
|-----------------------------------------|-----------|-------|-----------|-------|-----------|-------|-------------------------------|---------|
|                                         | тис. грн. | %     | тис. грн. | %     | тис. грн. | %     | +, –                          | %       |
| 1                                       | 2         | 3     | 4         | 5     | 6         | 7     | 8                             | 9       |
| Необоротні активи, в т.ч.:              | 1054795   | 62,47 | 1059946   | 54,83 | 970586    | 44,96 | 84209                         | -7,98   |
| Основні засоби                          | 896468    | 53,09 | 948554    | 49,07 | 894411    | 41,43 | 2057                          | -0,23   |
| Оборотні активи, в т.ч.:                | 633674    | 37,53 | 873086    | 45,17 | 1188402   | 55,04 | 54728                         | 87,54   |
| Запаси                                  | 218644    | 12,95 | 371272    | 19,21 | 329286    | 15,25 | 10642                         | 50,6    |
| Дебіторська заборгованість за товари    | 314201    | 18,61 | 379918    | 19,65 | 265998    | 12,32 | 48203                         | -15,34  |
| Інша поточна дебіторська заборгованість | 358       | 0,02  | 401       | 0,02  | 342       | 0,02  | -16                           | -4,47   |
| Грошові кошти та їх еквіваленти         | 48213     | 2,86  | 56543     | 2,93  | 557092    | 25,8  | 508879                        | 1055,48 |
| Інші оборотні активи                    | 42        | 0     | 24        | 0     | 3682      | 0,17  | 3640                          | 8666,67 |
| Разом                                   | 1688469   | 100   | 1933032   | 100   | 2158988   | 100   | 470519                        | 27,87   |

*Джерело: складено автором на основі даних звіту*

Аналізуючи актив балансу бачимо, що активи підприємства значно зросли за період 2020-2022 року на 27,87% або на 470519 тис. грн. в грошовому еквіваленті. Однак необоротні активи у 2022 році порівняно з 2020 роком знизились на 7,98%, що становить 84209 тис. грн. В свою чергу, оборотні активи в 2022 році становлять 1188402 тис. грн. і суттєво зросли в 1.87 рази (рис. 2.6). Такий значний ріст був спричинений збільшенням вартості запасів на 50,6% або 10662 тис. грн. Таку динаміку можна пояснити значним зниженням попиту, адже

за час війни з України виїхало за кордон близько 7 млн жителів. Відповідні тенденції призвели до суттєвого зростання частки оборотних активів у загальній структурі майна підприємства – на 17,51 п.с.



Рис. 2.6. Аналіз динаміки та структури активів АТ «Житомирський маслозавод», тис. грн.

*Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.7*

Наступним кроком проведемо аналіз структури пасивів підприємства та джерел їх формування (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Характеристика пасивів підприємства та джерел їх формування за балансом

| Показник                   | 2020 рік  |       | 2021 рік  |       | 2022 рік  |       | Відхилення 2022 р. до 2020 р. |        |
|----------------------------|-----------|-------|-----------|-------|-----------|-------|-------------------------------|--------|
|                            | тис. грн. | %     | тис. грн. | %     | тис. грн. | %     | +, –                          | %      |
| 1                          | 2         | 3     | 4         | 5     | 6         | 7     | 8                             | 9      |
| Власний капітал, в т.ч.:   | 1226616   | 72,65 | 1284795   | 66,47 | 1488014   | 68,92 | 261398                        | 21,31  |
| Статутний капітал          | 5341      | 0,32  | 5341      | 0,28  | 5341      | 0,25  | 0                             | 0,00   |
| Нерозподілений прибуток    | 1221275   | 72,33 | 1279454   | 66,19 | 1482673   | 68,67 | 261398                        | 21,40  |
| Довгострокові зобов'язання | 26274     | 1,56  | 14044     | 0,73  | 1637      | 0,08  | -24637                        | -93,77 |
| Поточні                    | 435579    | 25,80 | 634193    | 32,81 | 669337    | 31,00 | 233758                        | 53,67  |

|                                |       |      |        |      |       |      |        |        |
|--------------------------------|-------|------|--------|------|-------|------|--------|--------|
| зобов'язання в т.ч.:           |       |      |        |      |       |      |        |        |
| Кредиторська заборгованість за | 93113 | 5,51 | 130434 | 6,75 | 66156 | 3,06 | -26957 | -28,95 |

Продовження табл. 2.8

| 1                                    | 2       | 3    | 4       | 5    | 6       | 7    | 8      | 9      |
|--------------------------------------|---------|------|---------|------|---------|------|--------|--------|
| товари, роботи, послуги              |         |      |         |      |         |      |        |        |
| Поточні зобов'язання за розрахунками | 7499    | 0,44 | 5563    | 0,29 | 5375    | 0,25 | -2124  | -28,32 |
| Інші поточні зобов'язання            | 112784  | 6,68 | 90569   | 4,69 | 59053   | 2,74 | -53731 | -47,64 |
| Разом                                | 1688469 | 100  | 1933032 | 100  | 2158988 | 100  | 470519 | x      |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Аналізуючи дані табл. 2.8, бачимо тенденцію росту власного капіталу, який становить 1488014 тис. грн. Власний капітал збільшився на 21,31% або на 261398 тис. грн. в грошовому еквіваленті. Зріс він відповідно через позитивну тенденцію нерозподіленого прибутку, що зріс на 21,40% та становить на кінець 2022 року 1482673 тис. грн.

Довгострокові зобов'язання підприємства значно зменшились на 24637 тис. грн. або на 93,77% і становлять 1637 тис. грн.

Проте збільшення вартості пасивів здійснювалось за рахунок збільшення поточних зобов'язань на суму 233758 тис. грн. або 53,67%, які на кінець 2022 року становлять 669337 тис. грн. (рис. 2.7).

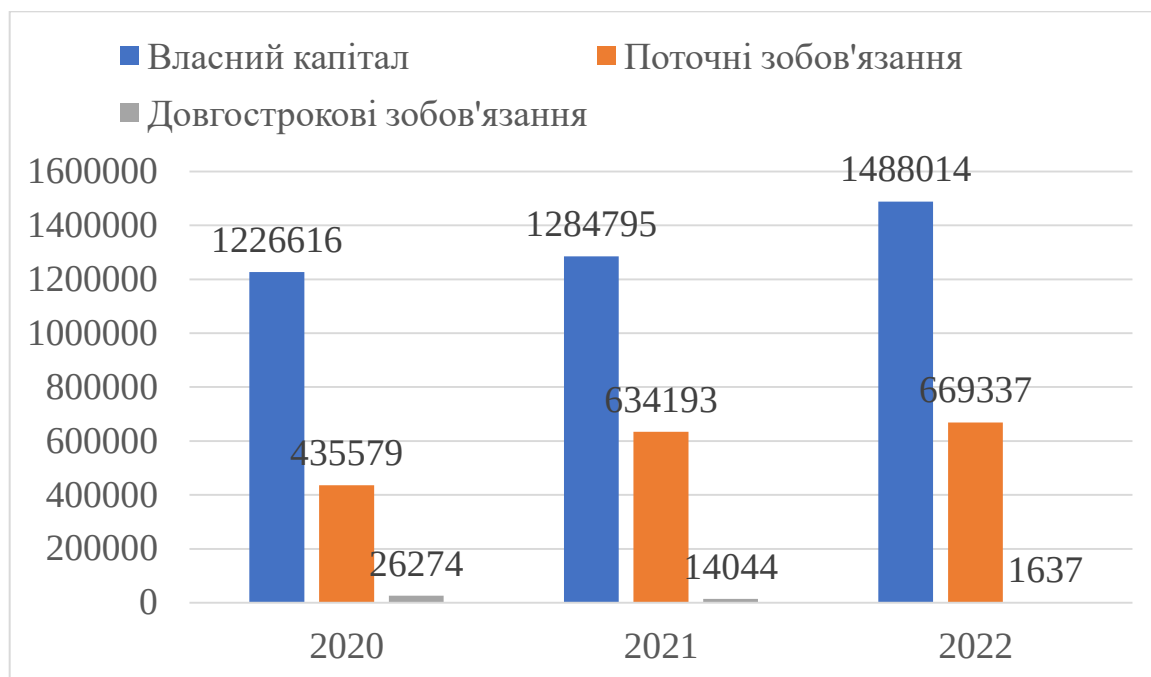


Рис. 2.7. Аналіз динаміки та структури джерел формування майна  
АТ «Житомирський маслозавод» у 2020-2022 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.8

Однією із якісних характеристик фінансової звітності є зіставність показників (табл. 2.9), у відповідності до якої у Балансі наводиться інформація про активи, зобов'язання та власний капітал на початок і кінець звітного періоду, що дозволяє визначати зміни у фінансовому стані підприємства за звітний період.

Таблиця 2.9

Структура та динаміка активів та пасивів АТ «Житомирського маслозаводу»  
за 2020-2022 роки

| Показник     | На 31.12.2021 р. |                | На 31.12.2022 р. |                |
|--------------|------------------|----------------|------------------|----------------|
|              | тис. грн.        | Питома вага, % | тис. грн.        | Питома вага, % |
| 1            | 2                | 3              | 4                | 5              |
| Активи       | x                | x              | x                | x              |
| A1           | 56543            | 2,93           | 557092           | 25,80          |
| A2           | 444702           | 23,01          | 297897           | 13,80          |
| A3           | 371841           | 19,24          | 333413           | 15,44          |
| A4           | 1059946          | 54,83          | 970586           | 44,96          |
| Разом        | 1933032          | 100            | 2158988          | 100            |
| Зобов'язання | x                | x              | x                | x              |
| П1           | 148796           | 7,69           | 82984            | 3,84           |
| П2           | 485397           | 25,11          | 586353           | 27,16          |
| П3           | 14044            | 0,73           | 1637             | 0,08           |
| П4           | 1284795          | 66,47          | 1488014          | 68,92          |
| Разом        | 1933032          | 100            | 2158988          | 100            |

Джерело: побудовано за даними фінансової звітності

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань. Від ступеню ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства.

Наступним кроком зведемо активи і пасиви та обрахуємо позитивний чи негативний результат (табл. 2.10)

Таблиця 2.10

## Групування активів та пасивів

| Показник | 2021          | Нерівність   | 2022          | Нерівність   |
|----------|---------------|--------------|---------------|--------------|
|          | А-П тис. грн. |              | А-П тис. грн. |              |
| 1        | 2             | 3            | 4             | 5            |
| A1-П1    | -92253        | $A1 \leq П1$ | 474108        | $A1 \geq П1$ |
| A2-П2    | -40965        | $A2 \leq П2$ | -288456       | $A2 \leq П2$ |
| A3-П3    | 357797        | $A3 \geq П3$ | 331776        | $A3 \geq П3$ |
| A4-П4    | -224849       | $A4 \leq П3$ | -517428       | $A4 \leq П3$ |

Джерело: складено автором на основі даних табл. 2.9

На кінець 2021 року бачимо, що найбільш термінові зобов'язання перевищують найбільш ліквідні активи; короткострокові пасиви перевищують активи, що швидко реалізуються; активи, що повільно реалізуються перевищують довгострокові пасиви; постійні пасиви перевищують важко реалізовані активи.

Як показали розрахунки, в 2021 році підприємство мало нестійкий фінансовий стан.

На кінець 2022 року бачимо, що найбільш ліквідні активи перевищують найбільш термінові зобов'язання; короткострокові пасиви перевищують активи, що швидко реалізуються; активи, що повільно реалізуються перевищують довгострокові пасиви; постійні пасиви перевищують важко реалізовані активи.

У табл. 2.11 наведено динаміку відносних показників ліквідності підприємства.

Таблиця 2.11

## Аналіз ліквідності підприємства

| Показник | 2020 рік | 2021 рік | 2022 рік | Відхилення<br>2022.р. до 2020. р. |   | Нормативне<br>значення |
|----------|----------|----------|----------|-----------------------------------|---|------------------------|
|          |          |          |          | +, -                              | % |                        |
| 1        | 2        | 3        | 4        | 5                                 | 6 | 7                      |

|                                                      |        |        |        |        |        |           |
|------------------------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|-----------|
| Коефіцієнт покриття                                  | 1,45   | 1,38   | 1,78   | 0,33   | 22,76  | > 1       |
| Коефіцієнт швидкої ліквідності                       | 0,95   | 0,79   | 1,28   | 0,33   | 34,74  | > 0,5     |
| Коефіцієнт абсолютної ліквідності                    | 0,11   | 0,09   | 0,83   | 0,72   | 654,55 | > 0,2     |
| Чистий оборотний капітал, тис. грн.                  | 198095 | 238893 | 519065 | 320970 | 162,03 | > 0       |
| Частка оборотних активів в загальній сумі активів, % | 37,53  | 45,17  | 55,04  | х      | х      | За планом |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Проаналізувавши показники ліквідності бачимо, що коефіцієнт покриття зріс на 22,76% та становить 1,78. Він знаходиться в межах нормативу та відображає достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності становить 1,28 перевищує нормативне значення та відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами, простежується тенденція росту на 34,74%.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2022 році збільшився в 6,5 разів внаслідок збільшення грошових коштів на 500549 тис. грн. і становить 0,83.

Аналіз показників рентабельності АТ «Житомирський маслозавод» наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

#### Динаміка показників рентабельності підприємства

| Показник                                   | 2020 рік | 2021 рік | 2022 рік | Відхилення 2022 р. до 2020 р. |
|--------------------------------------------|----------|----------|----------|-------------------------------|
| 1                                          | 2        | 3        | 4        | 5                             |
| Рентабельність господарської діяльності, % | 6,51     | 2,50     | 9,75     | 3,24                          |
| Рентабельність активів підприємства, %     | 8,27     | 3,28     | 9,96     | 1,69                          |
| Рентабельність власного капіталу, %        | 11,26    | 4,72     | 14,7     | 3,44                          |
| Рентабельність реалізованої продукції, %   | 25,48    | 22,22    | 30,97    | 5,49                          |
| Рентабельність продажу, %                  | 34,20    | 28,57    | 44,86    | 10,66                         |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Аналізуючи табл. 2.12 бачимо, що усі показники рентабельності зросли.

Рентабельність господарської діяльності збільшилась на 3,24 п. і становить 9,75%. Рентабельність активів зросла на 1,69 п. і в 2022 році становить 9,96%. Рентабельність власного капіталу також збільшилась на 3,44 п. і становить 14,7%. Рентабельність реалізованої продукції – становить 30,97% і порівняно з 2020 роком зросла на 5,49 п. Рентабельність продажу, в свою чергу, також зросла на 10,66 п. і в 2022 році становить 44,86%. Зазначені тенденції свідчать про суттєве підвищення ефективності діяльності підприємства.

Наступним кроком дослідимо динаміку показників ділової активності підприємства (табл. 2.13).

Ділова активність – це комплексна характеристика діяльності підприємства, внутрішній рівень якої відображає ефективність використання фінансово-господарських ресурсів підприємства та інтенсивність її зміни в часі, а зовнішній – зусилля підприємства, спрямовані на забезпечення сталого економічного зростання досягнення лідерських позицій на ринку [17].

Таблиця 2.13

Динаміка показників ділової активності підприємства

| Показники                                           | Норматив   | Роки  |       |       | Відхилення<br>2022 р. до<br>2020 р. |
|-----------------------------------------------------|------------|-------|-------|-------|-------------------------------------|
|                                                     |            | 2020  | 2021  | 2022  |                                     |
|                                                     |            |       |       |       | +/-                                 |
| 1                                                   | 2          | 3     | 4     | 5     | 6                                   |
| Коефіцієнт оборотності активів                      | збільшення | 1,39  | 1,35  | 1,11  | -0,28                               |
| Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості  | збільшення | 6,85  | 6,02  | 6,10  | -0,75                               |
| Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості | збільшення | 27,34 | 21,86 | 23,03 | -4,31                               |
| Коефіцієнт оборотності власного капіталу            | збільшення | 1,90  | 1,95  | 1,63  | -0,27                               |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Аналізуючи табл. 2.13 бачимо, що коефіцієнт оборотності активів знизився на 0,28 п. і становить 1,11. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 0,75 п. – це свідчить про позитивну тенденцію зміни дебіторської заборгованості. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився

на 4,31 п. і в 2022 році становить 23,03. Коефіцієнт оборотності власного капіталу знизився на 0,27 п., що і становить 1,63, що є негативною тенденцією.

Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування і свідчить про його плато- і кредитоспроможність (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

## Динаміка показників фінансової стійкості підприємства

| Показники                                 | Норматив | Роки |      |      | Відхилення<br>2022 р. до<br>2020 р.<br>+,- |
|-------------------------------------------|----------|------|------|------|--------------------------------------------|
|                                           |          | 2020 | 2021 | 2022 |                                            |
| 1                                         | 2        | 3    | 4    | 5    | 6                                          |
| Коефіцієнт фінансової залежності          | <2,0     | 1,45 | 1,50 | 1,45 | 0                                          |
| Коефіцієнт автономії                      | >0,5     | 0,69 | 0,66 | 0,69 | 0                                          |
| Коефіцієнт маневреності власного капіталу | >0,1     | 0,16 | 0,19 | 0,35 | 0,19                                       |
| Фінансовий леверидж                       | >0,5     | 0,45 | 0,50 | 0,45 | 0                                          |

Продовження табл. 2.14

| 1                                           | 2    | 3    | 4    | 5    | 6    |
|---------------------------------------------|------|------|------|------|------|
| Коефіцієнт забезпеченості власними засобами | >0,1 | 0,27 | 0,26 | 0,44 | 0,17 |

*Джерело: побудовано за даними фінансової звітності*

Виходячи з табл. 2.14, бачимо, що коефіцієнт фінансової незалежності відповідає нормативу, порівняно з 2022 роком не змінився і становить 1,45 та показує, скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу.

Коефіцієнт автономії становить 0,69, що більше нормативу і свідчить про те, що підприємство є незначно залежним від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу порівняно з 2020 роком зріс на 0,19 і становить 0,35. Він є більшим за нормативне значення, що свідчить про достатність фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Коефіцієнт фінансового левериджу станом на 2020 рік не змінився і становить 0,45 – він відображає скільки власного капіталу припадає на 1 гривню залученого капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості власними засобами в свою чергу зріс на 0,17 порівняно з 2020 роком та становить 0,44. Він є більшим за нормативне значення, що свідчить про покращення здатності компанії фінансувати капітал за рахунок власних оборотних активів.

В цілому, АТ «Житомирський маслозавод» визначається високим рівнем фінансової стійкості.

Отже, узагальнюючи результати діагностики фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод», можемо дійти висновку, що підприємство має стійкий фінансовий стан, що позначається у високому рівні ліквідності, фінансової стійкості та зростанні показників рентабельності. Водночас, спостерігаються негативні тенденції щодо зниження показників ділової активності, що пов'язано із зниженням рівня доходності ресурсів підприємства.

### **2.3. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства**

Ситуація з банкрутством підприємств в Україні стала надзвичайно актуальною через економічну кризу, спричинену повномасштабною збройною агресією РФ. Громадяни та компанії в Україні зазнають значних фінансових втрат через ці події, що призводить до повного знищення або виявлення неплатоспроможності серед підприємств.

Війна створила складнощі для підприємств, а для деяких – взагалі унеможливила їхню здатність ефективно функціонувати, проводити розрахунки з партнерами та виконувати усі зобов'язання вчасно. Також, інтеграція України у європейське співтовариство з його жорсткими правилами ринку може призвести до певного зниження фінансової стійкості вітчизняних підприємств.

Важливо відзначити, що процедури банкрутства не обов'язково означають закриття підприємств або продаж їх майна. Вони можуть стати інструментом для відновлення фінансової стійкості та платоспроможності зобов'язань. Причини

банкрутства підприємств можуть бути різноманітними – від об'єктивних до суб'єктивних чинників. Умови воєнного стану та його наслідки генерують нові, нестандартні фактори, які впливають на рівень фінансової стабільності підприємств та потребують спеціальної уваги.

Проведемо аналіз ймовірності банкрутства АТ «Житомирського маслозаводу».

Існує різноманіття моделей для оцінки ймовірності банкрутства, які можна розділити на декілька груп. Одна з таких груп - економіко-математичні моделі, до яких належать кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, імітаційне моделювання та дерева класифікації. Серед них особливу популярність має дискримінантний аналіз, оскільки він забезпечує високу точність передбачення, близьку до 95%.

Дискримінантний аналіз базується на побудові спеціальної функції, яка дозволяє розрахувати інтегральний показник. Це дозволяє достатньо точно оцінити фінансовий стан підприємства та передбачити ймовірність його банкрутства.

П'ятифакторна модель Альтмана є однією з таких систем, що дозволяє оцінити ризик банкрутства компанії. Вона ґрунтується на п'яти ключових фінансових показниках і дає можливість високоточно визначити фінансовий стан підприємства та передбачити ймовірність його банкрутства.

Ця модель використовує п'ять коефіцієнтів, що насамперед відображають фінансовий потенціал підприємства, що робить її відмінною в порівнянні з іншими моделями оцінки ймовірності банкрутства. Крім цього, вона дозволяє виявити кризу на ранніх стадіях, що становить її значну перевагу порівняно з іншими зарубіжними моделями. Ці переваги роблять цю модель більш привабливою та ефективною для визначення стану підприємства.

Однією з таких переваг є те, що на відміну від більшості західних моделей оцінки ймовірності банкрутства, дана модель не лише вказує на факт наявності кризового стану на підприємстві, але й дозволяє визначити конкретну зону

ризик, де перебуває підприємство. Це надає можливість передбачити можливі проблеми та вжити необхідні заходи ще до появи кризових ситуацій.

Модифікований варіант п'ятифакторної моделі (1983) рік:

$$Z = 0,717 \cdot X_1 + 0,847 \cdot X_2 + 3,107 \cdot X_3 + 0,42 \cdot X_4 + 0,995 \cdot X_5 \quad (2.1)$$

де:

$X_1$  – оборотний капітал до загальної суми активів. Цей показник оцінює суму чистих ліквідних активів компанії у відношенні до загальних активів.

$X_2$  – нерозподілений прибуток до загальної суми активів підприємства, відображає рівень фінансового важеля компанії.

$X_3$  – прибуток до оподаткування до загальної вартості активів. Цей показник відображає ефективність операційної діяльності компанії.

$X_4$  – балансова вартість власного капіталу до заборгованості.

$X_5$  – обсяг продажів до загальної величини активів підприємства, що характеризує рентабельність активів підприємства.

Граничне значення показника для визначення банкрутства дорівнює 1,23.

В залежності від отриманого результату визначаємо ймовірність настання банкрутства досліджуваного підприємства за допомогою спеціальної шкали (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

#### Шкала визначення стану підприємства за моделлю Е. Альтмана

| Розраховані значення | Ймовірність банкрутства |
|----------------------|-------------------------|
| 1                    | 2                       |
| 1,8                  | Дуже висока             |
| 1,81-2,6             | Висока                  |
| 2,61-2,9             | Низька                  |
| 2,91-3,0             | Дуже низька             |

*Джерело: складено автором на основі [78]*

Згідно табл. 2.15 можна навести загальні орієнтири банкрутства підприємства:

- якщо  $Z < 1,8$  – вірогідність банкрутства становить від 80% до 100%;
- якщо  $1,8 < Z < 2,6$  – вірогідність банкрутства становить від 35% до 50%;

- якщо  $2,6 < Z < 2,9$  – вірогідність банкрутства становить від 15% до 20%;
- якщо  $2,9 < Z$  – ситуація підприємства є стабільною, ризик неплатоспроможності в такому випадку досить невеликий.

Проведемо розрахунок за модифікованим варіантом п'ятифакторної моделі для АТ «Житомирський маслозавод» за 2022 рік:

$$Z = 0,717 \cdot (1188402/2158988) + 0,847 \cdot (1482673/2158988) + 3,107 \cdot (249494/2158988) + 0,42 \cdot (1284795/648236) + 0,995 \cdot (2263651/2158988) = 3,21$$

Зіставимо отримане значення зі шкалою та зробимо відповідні висновки:

$$Z = 3,21$$

$2,9 < 3,21$ , це може свідчити про те, що підприємство має стабільну фінансову позицію та низький ризик банкрутства за цією моделлю. Однак важливо пам'ятати, що ця модель дає загальну оцінку, і враховує лише фінансові аспекти, не враховуючи всіх можливих факторів, які можуть впливати на фінансове становище підприємства.

Моделі Альтмана послужили відправною точкою для розробки формул визначення ймовірності банкрутства іншими науковцями. Одним з них став і вітчизняний вчений О.О. Терещенко.

Науковцем О.О. Терещенком була запропонована модель оцінки фінансової стійкості підприємств, яка включає аналіз різних фінансових аспектів компаній з метою передбачення можливого банкрутства.

На думку Терещенка, оптимальна дискримінантна функція повинна враховувати всі складові фінансового стану: ліквідність, прибутковість, оборотність, структуру власності, капіталу тощо.

Вона має наступні переваги:

- простота розрахунку;
- розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних і враховує галузеві особливості діяльності підприємств;

– за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему визначення критичних значень показників, які є індикатором вірогідності банкрутства підприємства конкретної галузі.

Окрім переваг вона також має певні недоліки, серед яких:

- модель показує виключно наявність або відсутність кризи на підприємстві відносно розрахованих фінансових показників, що унеможлиблює діагностику ранніх передкризових явищ
- широкий інтервал невизначеності.

Хоча в цій моделі і є недоліки, вона має велике поширення в Україні завдяки своїй адаптації до внутрішніх особливостей підприємств країни.

Можливі значення ймовірності банкрутства характеризуються наступним чином:

- $Z > 2$  – підприємство фінансово стійке;
- $1 < Z < 2$  – фінансова рівновага, за умови переходу на антикризове управління банкрутство йому не загрожує;
- $Z > 0 < 1$  – підприємству загрожує банкрутство;
- $Z < 0$  – підприємство знаходиться на стадії банкрутства.

В залежності від отриманого результату визначаємо ймовірність настання банкрутства досліджуваного підприємства за допомогою спеціальної шкали (табл. 2.16).

Таблиця 2.16

Шкала визначення стану підприємства за моделлю О.О. Терещенка

| Розраховані значення | Ймовірність банкрутства |
|----------------------|-------------------------|
| 1                    | 2                       |
| Менше 0              | Дуже висока             |
| 0-1                  | Висока                  |
| 1-2                  | Середня                 |
| Більше 2             | Дуже низька             |

*Джерело: складено автором на основі [78]*

Модель О. Терещенка визначається за формулою:

$$Z = 1,5 * X_1 + 0,08 * X_2 + 10 * X_3 + 5 * X_4 + 0,3 * X_5 + 0,1 * X_6 \quad (2.2)$$

де:

$X_1$  – рівень чистого доходу на 1 грн. залученого капіталу;

$X_2$  – рівень покриття активами залученого капіталу;

$X_3$  – операційна прибутковість залученого капіталу;

$X_4$  – операційна прибутковість чистого доходу;

$X_5$  – рівень виробничих запасів на формування 1 грн. чистого доходу;

$X_6$  – скільки чистого доходу формує 1 грн. коштів, вкладена в активи.

Проведемо розрахунок за моделлю О.О. Терещенка для АТ «Житомирський маслозавод» за 2022 рік:

$$Z = 1,5 \cdot (2263651/669337) + 0,08 \cdot (2158988/669337) + 10,0 \cdot (203805/2158988) + 5,0 \cdot (203805/2263651) + 0,3 \cdot (2263651/2263651) + 0,1 \cdot (2263651/329286) = 7,71$$

Зіставимо дані розрахунків з нормативними значеннями:

$$Z = 7,71$$

Проаналізувавши універсальну дискримінантну модель О.О. Терещенка, сформувався залежність  $2 < 7,71$ , за якою підприємство є фінансово стійким, а також має низький ризик банкрутства.

Для подальшого аналізу ймовірності банкрутства скористаємось найбільш поширеними моделями діагностики ймовірності банкрутства. Результати узагальнимо у табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Узагальнені дані діагностики банкрутства АТ «Житомирський маслозавод»

| № з/п | Моделі            | Ймовірність банкрутства |        | Динаміка | Роки  |       |       | Відхилення 2022р. до 2020 р. |        |
|-------|-------------------|-------------------------|--------|----------|-------|-------|-------|------------------------------|--------|
|       |                   | висока                  | низька |          | 2020  | 2021  | 2022  | +/-                          | %      |
| 1.    | Модель Альтмана   | <2,7                    | >2,9   | ↑        | 3,78  | 3,02  | 3,21  | -0,57                        | -15,1  |
| 2.    | Модель Спрінгейта | <0,862                  | >0,862 | ↑        | 1,343 | 1,317 | 1,232 | -0,111                       | -8,27  |
| 3.    | Модель Ліса       | <0,037                  | >0,037 | ↑        | 0,044 | 0,044 | 0,044 | 0                            | 0,00   |
| 4.    | Модель Таффлера   | <0,2                    | >0,3   | ↑        | 0,808 | 0,781 | 0,638 | -0,17                        | -21,04 |
| 5.    | Модель Терещенка  | < 0                     | >2     | ↑        | 5,68  | 6,22  | 7,71  | 2,03                         | 35,7   |

Відповідно до даних табл. 2.21 відмітимо, що протягом досліджуваного періоду за усіма розрахованими моделями діагностики ймовірності банкрутства АТ «Житомирський маслозавод» характеризується високим рівнем фінансової стійкості, а саме низькою ймовірністю банкрутства. Водночас, за моделлю Альтмана, моделлю Спрінгейта та моделлю Таффлера спостерігається негативна динаміка, пов'язана із зниженням оборотності ресурсів підприємства.

## **Висновки до розділу 2**

За результатами проведеного аналізу молочної галузі було досліджено тенденцію поступового зниження поголів'я корів за останні 10 років на 1 млн. Війна негативно вплинула на всю економіку країни, особливо на молочну галузь: спостерігається скорочення 45 молочнопереробних підприємств (11%), найбільше – на тих територіях, де безпосередньо велись бойові дії – Харківщина, Київщина, Херсонщина. Загалом вітчизняний ринок морозива за останні 10 років збільшився втричі, а у 2022 році експортери морозива збільшили виручку на 4,8% порівняно з попереднім роком. Загалом рівень експорту закордон з початку війни значно зріс.

АТ «Житомирський маслозавод» є визнаним лідером ринку морозива та заморожених продуктів в Україні. Застосування новітніх технологій, команда висококваліфікованих фахівців та міцні партнерські зв'язки сприяють утриманню лідерських позицій. Підприємству вдалося збільшити валовий прибуток на 24% порівняно з 2020 роком. Операційний прибуток, зріс на 51,41% і становить в 2022 році 311418 тис. грн, а чистий прибуток зріс на 55,66% і становить 203805 тис. грн. Загалом усі фінансові показники, що характеризують діяльність підприємства, зазнали покращень. Варто відмітити, що підприємство поступово погасило довгострокові зобов'язання аж на 93,77%, що становить 24637 тис. грн. Проте значно зросли і поточні зобов'язання на 53,67% та на кінець 2022 року становлять 669337 тис. грн. Рентабельність господарської діяльності зросла на 3,24 п. і становить 9,75%, що є гарним результатом.

Протягом досліджуваного періоду за усіма розрахованими моделями діагностики ймовірності банкрутства АТ «Житомирський маслозавод» характеризується високим рівнем фінансової стійкості, а саме низькою ймовірністю банкрутства. Водночас, за моделлю Альтмана, моделлю Спрінгейта та моделлю Таффлера спостерігається негативна динаміка, пов'язана із зниженням оборотності ресурсів підприємства.

### **РОЗДІЛ 3**

#### **НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»**

##### **3.1. Організаційно-методичні засади покращення фінансового стану підприємства**

В сучасних умовах економічної нестабільності, спричиненої війною, коли багато вітчизняних підприємств різних форм власності зазнають значних втрат, важливість прийнятих рішень на мікро- та макрорівнях обумовлена результатами і якістю оцінки фінансового стану цих підприємств.

На цьому етапі належне розроблення та постійне вдосконалення ефективного механізму аналізу та управління фінансовим станом підприємства стає важливою задачею: аналіз фінансової стійкості, платоспроможності, аналіз ділової активності та рентабельності, що безпосередньо дає можливість оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності.

Оцінка комплексу показників дозволяє виявити фактори, що безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства. Це дозволяє оперативно приймати необхідні управлінські рішення для покращення ситуації, що виникла.

В умовах війни підприємства мають за мету забезпечити стабільний та безперебійний процес виробництва та реалізації продукції з високою рівнем прибутковості, а також своєчасно виконувати зобов'язання перед партнерами, кредиторами, державою та працівниками. Для досягнення цих цілей необхідна регулярна оцінка фінансового стану підприємства, яка дозволяє вчасно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Швидкість реагування в умовах війни до змін на ринку виступає значущою перевагою в умовах конкурентної боротьби. Як показує практика, за таких умов в багатьох підприємствах виникають проблеми з платоспроможністю, що у разі невжиття заходів може призвести до банкрутства в майбутньому.

Однією з ключових умов підтримки фінансового стану підприємства на необхідному рівні є дотримання принципу комерційного розрахунку – отримання найбільшого можливого прибутку за мінімальних витрат.

Різні чинники, що оточують підприємство, можуть призвести як до кризових ситуацій та банкрутства, так і надати додаткові переваги суб'єкту господарювання. Ці фактори поділяються на зовнішні (екзогенні), які не залежать від діяльності підприємства, і внутрішні (ендогенні), що обумовлені самим підприємством. Внутрішні та зовнішні фактори вже були детально представлені в контексті їх впливу на фінансовий стан підприємства у табл. 1.6.

Розглядаючи систему факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства, можна визначити, що основна увага в управлінні повинна бути спрямована на внутрішні чинники. Саме на них суб'єкт господарювання може мати вплив. Особливо важливою є ефективна організація менеджменту та маркетингу для контролю ринків збуту, відстеження діяльності конкурентів і реагування на нові можливості.

Ще одним важливим внутрішнім фактором впливу на фінансовий стан підприємства є стратегія розвитку. Стратегія повинна сприяти покращенню

діяльності підприємства, формуванню резервів, ефективному використанню фінансових ресурсів і підвищенню його потенціалу (рис. 3.1).

Для забезпечення ефективного управління та покращення фінансового стану на кожному підприємстві ключовою є розробка та реалізація стратегій вдосконалення фінансового положення.

Стратегії можуть включати інвестиційні рішення, спрямовані на розвиток та вдосконалення виробничих процесів, а також активну реалізацію нових продуктів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності компанії у сучасному ринковому середовищі.

Загалом, ці напрями мають бути відповідними особливостям та меті функціонування підприємства, фінансово-господарській діяльності, його присутності на ринку, стратегії збуту, рівню управління та власній фінансовій культурі.



Рис. 3.1 Елементи стратегії покращення фінансового стану

*Джерело: складено автором на основі [63]*

Розглянемо основні шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства (рис. 3.2).



Рис. 3.2. Напрями покращення фінансового стану підприємства

Розглядаючи шляхи поліпшення фінансового стану підприємств, можна зазначити, що ключовими заходами є ініціативи щодо збільшення вхідних грошових потоків. Особливо важливим є стимулювання зростання обсягів продажу продукції, що може сприяти підвищенню виручки компанії.

Однак, для збільшення виручки необхідно приділити увагу обсягам виробництва, постачання та реалізації, а також ціні на одиницю продукції, що продається. Для зростання обсягів реалізації важливо максимально вдосконалити та активізувати стратегію збуту на підприємстві.

Існує багато способів стимулювання продажів, включаючи надання знижок, проведення сезонних акцій та розпродажів, помірне зниження цін, масову рекламу і використання персонального продажу. Однак для різних підприємств ці методи можуть варіюватися. Вибір конкретних заходів залежить від особливостей кожного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу [63].

Ще одним внутрішнім резервом для збільшення грошових потоків в компанії є зменшення собівартості продукції та загальних витрат.

На кожному підприємстві існують фактори, що впливають на собівартість продукції, які враховують його унікальні особливості. Серед таких чинників можуть бути: обсяг виробництва, вартість сировини, різноманітність продукції та її асортимент, технічний рівень виробництва, відповідність його сучасним науково-технічним стандартам, організаційна структура підприємства та умови праці, а також ціна за одиницю продукції, яку реалізує підприємство.

Головним напрямком зниження витрат на собівартість є оптимізація виробничих витрат та пошук більш вигідних пропозицій на сировину та матеріали. Крім того, важливим є спрямування зусиль на зниження трудомісткості, досягаючи цього за допомогою автоматизації та використання передових технологій, оновленням або модернізації застарілого обладнання.

Підвищення продуктивності праці також може сприяти зниженню собівартості через створення відповідних умов праці, матеріального стимулювання, використання систем бонусів та премій за досягнення планів, а також розвиток професійних навичок працівників через проведення навчань, семінарів або практичних тренінгів.

Наступним напрямком збільшення вхідних грошових потоків може бути рефінансування дебіторської заборгованості. Серед таких напрямків можемо виділити факторинг.

Факторинг – це відступлення або можливе відступлення постачальником фактору права грошової вимоги, яке випливає з договорів купівлі-продажу товарів, укладених між постачальником та його покупцями (боржниками), крім договорів купівлі-продажу товарів, придбаних в першу чергу для їхнього особистого, сімейного або домашнього використання [25].

Серед основних функцій факторингу можна виділити такі:

1. Фінансування поставок товарів.
2. Управління дебіторською заборгованістю, що передбачає:
  - контроль за своєчасністю оплати заборгованості;
  - експертизу документів, що підтверджують дійсність поставки товарів.

3. Уникнення валютних, процентних, ліквідних, ринкових ризиків.
4. Інформаційне обслуговування клієнта (оцінка платоспроможності контрагентів постачальника).

Використання факторингу постачальником дозволяє:

- прискорити одержання грошових коштів за відвантажені товари;
- зменшити ризик появи сумнівних боргів;
- поліпшити процес інкасування боргів;
- збільшити кількість покупців та відстрочки платежу для них;
- зменшити витрати, що пов'язані з обліком та інкасацією боргів;
- захиститися від кредитних, ліквідних, відсоткових ризиків.

В свою чергу, недоліком факторингу для постачальника є вища вартість цієї операції порівняно зі звичайним кредитом.

В табл. 3.1 наведено завдання, які вирішує факторинг.

Таблиця 3.1

Завдання, які вирішують факторингові операції для суб'єктів господарювання

| Види завдань підприємства | Спосіб вирішення за допомогою факторингу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                         | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Економічні                | <ul style="list-style-type: none"> <li>– збільшення оборотності обігових коштів і, як наслідок, зменшення потреби в них;</li> <li>– захист від втрат;</li> <li>– одержання додаткового прибутку за рахунок можливості збільшення обсягів продажу;</li> <li>– зменшення ступеня залежності від дотримання дебіторами платіжної дисципліни;</li> <li>– зменшення ймовірності виникнення касового розриву і застосування штрафних санкцій кредиторами через несвоєчасні розрахунки;</li> <li>– непотрібність проектів чи бізнес-планів і, як наслідок, швидше отримання грошових коштів;</li> <li>– процедура надання факторингової послуги набагато простіша, ніж процедура надання кредиту.</li> </ul> |
| Фінансові                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– отримання довгострокового необмеженого без заставного фінансування;</li> <li>– поліпшення ліквідності балансу, зменшення кредитного навантаження;</li> <li>– прогнозованість і стабільність грошових надходжень;</li> <li>– гарантія надходження коштів від покупців у встановлений строк;</li> <li>– зменшення дефіциту обігових коштів;</li> <li>– зниження вартості обігових коштів;</li> <li>– оптимізація сплати ПДВ</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                         |
| Маркетингові              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– захист власної ринкової частки;</li> <li>– розвиток бізнесу (сегмент, ринок, галузь);</li> <li>– утримання ринку й недопущення на нього конкурентів;</li> <li>– одержання конкурентних переваг;</li> <li>– виведення на ринок нових продуктів, торгівельних марок;</li> <li>– утримання потенційного покупця;</li> <li>– розвиток нових сегментів ринків для товарів та послуг;</li> <li>– підвищення іміджу завдяки регулярності та точності в розрахунках;</li> <li>– можливість забезпечення товаром незалежно від строку платежу (наприклад, якщо в покупця тимчасовий дефіцит обігових коштів).</li> </ul>                                              |
| Реалізаційні              | <ul style="list-style-type: none"> <li>– розв'язання проблеми взаємозалежності між одержанням коштів продавцем і оплатою покупцем;</li> <li>– необхідність збільшення обсягів продажів;</li> <li>– зниження ризиків при реалізації у кредит;</li> <li>– наведення порядку в платіжній дисципліні дебіторів;</li> <li>– можливість підтримки більших складських запасів і розширення асортименту в покупців і дилерів.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                      |

Джерело: складено автором на основі [29]

Аналізуючи табл. 3.1, бачимо, що за допомогою факторингу можна вирішити значний ряд завдань.

Загалом, факторинг надає переваги як підприємствам, які реалізують свою дебіторську заборгованість, дозволяючи їм залучати додаткові оборотні кошти для розвитку та управління фінансами, так і їхнім клієнтам-дебіторам, що можуть отримати вигоди від відстрочки платежів. Тому механізм факторингу сприяє стабільному функціонуванню бізнесу в довгостроковій перспективі.

Ще одним важливим шляхом покращити фінансовий стан є використання внутрішніх резервів через реструктуризацію активів компанії, проведення заходів, спрямованих на зміну структури та складу активів у балансі, а також конвертацію наявних матеріальних і фінансових активів у грошовий еквівалент.

У процесі реструктуризації активів використовуються різноманітні заходи, такі як активація прихованих резервів, використання оборотного лізингу, оренда основних фондів, які не повністю задіяні у виробничому процесі, оптимізація структури розподілу оборотних коштів та матеріалів, а також продаж менш прибуткових структурних підрозділів та об'єктів основних фондів.

Ще одним способом покращення фінансового стану є його прогнозування та постійний моніторинг. Адже для ефективного управління виробництвом та активного впливу на показники господарської та фінансової діяльності потрібно постійно аналізувати дані про його стан і зміни, які відбуваються.

Також можна покращити фінансовий стан підприємства за допомогою постійного моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища. Моніторинг має забезпечити розробку відповідних стратегій для зменшення вразливості, створення готових планів для рішення проблемних ситуацій, запровадження попереджувальних заходів, їх виконання у надзвичайних обставинах, прийняття ризикованих рішень, якщо ситуація відхиляється від очікувань, а також координацію дій всіх учасників з метою ефективного контролю за реалізацією заходів та їхніми результатами.

При таких умовах можливо встановити систему контролю за кожним аспектом економічної стійкості підприємства, що дозволить оптимізувати його з урахуванням перспектив розвитку.

### **3.2. Резерви покращення фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод»**

Масштаб війни в Україні і надалі підвищує ризики для діяльності АТ «Житомирського маслозаводу», як і для всієї світової економіки. Посилена війною інфляція в Україні та відповідне посилення монетарної політики гальмують економіку і загрожують рецесією суб'єктам господарювання. Ціни на українському і світовому ринках дещо знизилися після рекордних рівнів першого півріччя 2022 року, але війна привела до непоправних втрат фізичного капіталу внаслідок руйнувань виробництв, житла і інфраструктури. Також жахливим фактом для країни є втрата людського капіталу та міграція населення. Через невизначеність економічної ситуації фактично призупинено інвестиційну діяльність в країні. Для відновлення від війни економіці в цілому і підприємству окремо знадобиться певний період та допомога з боку партнерів.

Вплив війни на поточну ситуацію в АТ «Житомирського маслозаводу» розкритий, проаналізований і поданий на оцінку керівництву для забезпечення безперервної діяльності товариства. Маючи повну інформацію про фінансовий стан можна прийняти правильні управлінські рішення і оцінити гарантованість економічні інтереси самого підприємства та контрагентів у виробничому та фінансовому сенсі. Якісна інформація допомагає керівнику у пошуку шляхів покращення фінансового стану свого підприємства. Так, у результаті військового вторгнення виникла невизначеність, що зможе поставити під сумнів здатність товариства продовжувати діяльність на безперервній основі. З самого початку військового стану товариство зосередилась на нагальних питаннях:

- фізичній безпеці своїх співробітників;
- збереження активів;
- виконанні зобов'язань по договорах поставок продукції.

Виробничі потужності підприємства розташовані у м. Житомир, поза зоною бойових дій і не постраждали від ракетних ударів. Завод працював без зупинок

навіть у самі складні місяці війни, проте деякі активи товариства все ж постраждали внаслідок бойових дій:

- складський комплекс з офісними приміщеннями, розташованому в Києво-Святошинському районі, сума завданої шкоди становить 1,063 тисячі гривень;
- завдано матеріальної шкоди 3,908 тисяч гривень від псування 90,4 т. морозива та витрат на утилізацію від пошкодження енергомережі;
- втрата холодильних камер, що фізично розташовані в зоні бойових дій та на окупованих територіях.

Товариство продовжує виконувати свої зобов'язання роботодавця перед працівниками, проте ситуація в країні справили вплив на кількісний та якісний склад персоналу через його відтік.

Продовжена співпраця з основними постачальниками і покупцями, призупинили діяльність лише дистриб'ютори із місцезнаходженням в зоні бойових дій та на окупованих територіях. Для стабільності роботи ліній та інших підрозділів прийнято рішення про закупівлю трьох дизель-електрогенераторів, два з яких отримано в грудні 2022 року.

Війна, в свою чергу, справила помірний вплив на фінансові результати товариства в продовж року: виручка за 2022 рік в порівнянні з 2021 роком звісно зменшилася на 7.3%, але в основному через зменшення попиту на внутрішньому ринку, однак при цьому відбулося значне зростання експорту закордон — підприємство збільшило обсяг експортних поставок морозива в натуральному виразі на 3,0% порівняно з 2021 р. Всього компанія експортувала 4,3 тис. тон морозива проти 4,16 тис. тон у 2021 р. Обсяг експорту в грошовому виразі зріс на 30%.

Розглянувши події і умови, які спричинили загрози безперервності діяльності та враховуючи прогнози, наступний крок полягатиме в розгляді можливостей покращення фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод».

Головною метою діагностики фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод» є виявлення та усунення недоліків у діяльності підприємства і пошук

резервів зростання платоспроможності, рентабельності, зниження собівартості та інших резервів розвитку підприємства. Фінансовий стан підприємства залежить не лише від того, які засоби воно має у розпорядженні, але й від того, куди вони вкладені. Тобто, щоб знайти резерв покращення фінансового стану підприємства, необхідно оцінити майновий стан, здатність до нарощування власного капіталу, ступінь залежності від зовнішніх джерел фінансування та підприємницького ризику. Вся ця емпірична інформація і буде підґрунтям для пошуку шляхів раціонального використання ресурсів і потужностей підприємства з метою домогтися підвищення стабільності і розвитку господарюючого суб'єкта.

Для початку узагальнимо стратегію АТ «Житомирського маслозаводу» (рис. 3.3).

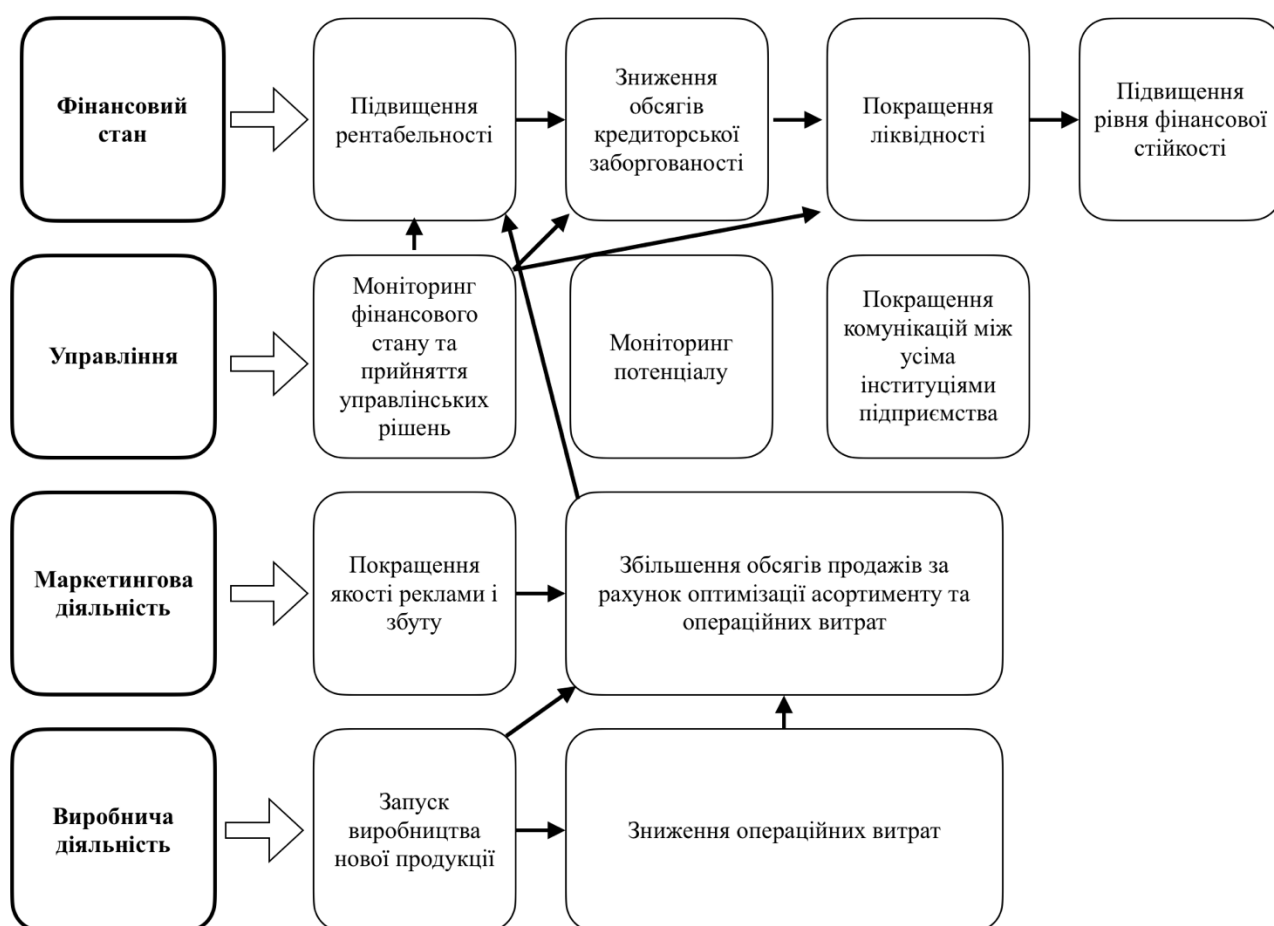


Рис. 3.3 Стратегія АТ «Житомирського маслозаводу»

Джерело: побудовано автором

На рис. 3.3 бачимо побудовану стратегію для досліджуваного підприємства.

Основними фінансовими інструментами покращення фінансового стану на даний момент за проаналізованими даними є:

- дебіторська заборгованість;
- грошові кошти та їх еквіваленти;
- нараховані зобов'язання та інша кредиторська заборгованість;
- кредити банків.

Метою вказаних вище фінансових інструментів є залучення коштів для фінансування операційної діяльності товариства.

Основні ризики, що виникають при використанні цих фінансових інструментів є:

- кредитний ризик;
- ризик зміни відсоткових ставок;
- валютний ризик;
- ризик ліквідності.

Тому важливим етапом у покращенні фінансового стану підприємства стане пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик при максимальній рентабельності власного капіталу. Оптимізація показників ліквідності підприємства реалізується за допомогою певного оперативного механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Загальне зміцнення фінансового стану підприємства можливе за рахунок комплексного збільшення вхідних і зменшення вихідних грошових потоків.

Основними запропонованими заходами покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації, тобто збільшення обсягів продажу і зменшення ціни виробництва одиниці продукції, що реалізується.

Для збільшення обсягів реалізації, треба активізувати збутову діяльність підприємства. Насправді, стимулювати збут можна різними методами і бажаний результат отримати:

- шляхом наданням знижок покупцям;

- обґрунтованими і помірними зменшеннями цін;
- шляхом застосування масової агресивної реклами.

Також для вирішення завдань покращення фінансового стану підприємству рекомендовано додатково виконати ряд вдосконалень:

- оптимізація рівня ділової активності;
- збільшення грошового потоку на підприємстві;
- покращення контролю за своєчасними розрахунками;
- оптимізація збутової політики;
- покращення політики маркетингу;
- збільшення обсягів грошових коштів на розрахунковому рахунку;
- розглянути можливість реалізації вільних виробничих та невикористаних фондів, або здачі їх в оренду;
- збільшення обсягу експорту продукції;
- продаж застарілого обладнання, і заміна його новим, що дасть змогу скоротити затрати на виробництво одиниці продукції, дозволить зменшити собівартість і збільшити прибутковість.

Окрім цього рекомендовано звернути увагу на механізм факторингу, який є доступним в Україні, проте не надто активно використовується підприємствами – в умовах значної дебіторської заборгованості дозволяє отримати кошти для подальшого фінансування діяльності підприємства.

Проведемо загальне групування наведених заходів, впровадження яких призведуть до поліпшення фінансового стану підприємства (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

## Заходи покращення фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод»

| Захід                                                          | Пріоритетність заходу |
|----------------------------------------------------------------|-----------------------|
| 1                                                              | 2                     |
| Заходи фінансового спрямування                                 |                       |
| Підвищення рентабельності                                      | +++                   |
| Погашення зобов'язань та зниження кредиторської заборгованості | +++                   |
| Реструктуризація дебіторської заборгованості                   | ++                    |
| Створення подушки безпеки                                      | ++                    |

Продовження табл. 3.2

| 1                                                                 | 2   |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| Заходи виробничого спрямування                                    |     |
| Покращення якості продукції                                       | ++  |
| Збільшення обсягів виробництва                                    | ++  |
| Збільшення потужностей обладнання                                 | +   |
| Покращення умов праці                                             | ++  |
| 1                                                                 | 2   |
| Підвищення гнучкості виробництва                                  | +++ |
| Зниження рівня забруднення навколишнього середовища               | +   |
| Заходи маркетингового спрямування                                 |     |
| Підвищення інтенсивності рекламної компанії                       | ++  |
| Заміна застарілої номенклатури продукції                          | ++  |
| Розширення асортименту                                            | +++ |
| Збереження та створення наявних ринків збуту на території України | +++ |
| Збереження та створення нових ринків збуту закордон               | +++ |
| Заходи управлінського спрямування                                 |     |
| Оптимізація матеріальних витрат                                   | +++ |
| Моніторинг виробничого потенціалу                                 | ++  |
| Моніторинг маркетингового потенціалу                              | +++ |
| Моніторинг фінансового стану                                      | +++ |

*Джерело: побудовано автором*

Умовні позначення:

+++ – найбільш актуальні заходи;

++ – заходи середньої актуальності;

+ – необов'язкові заходи.

Окремо важливо розглянути специфіку галузі, в якій працює підприємство:

- сезонність (падіння виробництва в зимові місяці сягає до 10% від загальної потужності заводу);
- обмежений термін придатності продукції;
- дефіцитна сировина і жорстка конкуренція за постачальників;
- непостійна якість сировини (молока) і, як наслідок, нестійкість рецептури.

За таких умов важливо забезпечити виробництво і продаж максимальної кількості продукції саме у літній сезон, особливо у зв'язку з війною, яка призвела до ще більшого зниження потужностей виробництва. Виїзд значної частини населення з України через бойові дії призвів до різкого спаду попиту, тому розширення збуту продукції за кордоном стає критично важливим. Це відкриває

можливість розширення цільової аудиторії, диверсифікації ризиків та збільшення обсягів продажів.

Такий крок дозволить отримати конкурентні переваги та покращити міжнародну позицію підприємства:

- Розширення цільової аудиторії: Відкриття нових ринків за кордоном дозволить підприємству залучити нових клієнтів та збільшити свою цільову аудиторію, що в якійсь мірі компенсує втрати внутрішнього попиту.
- Диверсифікація ризиків: Розширення географії діяльності допоможе зменшити ризики, пов'язані з політичними, економічними або соціальними змінами. Це може стабілізувати прибутковість підприємства в умовах нестабільності на внутрішньому ринку.
- Збільшення обсягів продажів: Відкриття нових ринків може привести до збільшення обсягів продажів та, відповідно, збільшення виробничого потенціалу підприємства.
- Доступ до нових технологій та ресурсів: Працюючи на міжнародних ринках, підприємство може мати доступ до нових технологій, ресурсів та партнерств, що сприятиме подальшому розвитку і удосконаленню збутової діяльності.
- Конкурентні переваги: Відкриття нових ринків може дати перевагу над конкурентами, які фокусуються виключно на внутрішньому ринку.

Управління цим процесом може вимагати уважного аналізу ринків, планування маркетингових стратегій, оптимізації логістики та управління ланцюгами постачання. Впровадження нової ВІ-системи може стати важливим інструментом у процесі прийняття рішень, аналізу ринків та вирішення викликів, пов'язаних з міжнародним розширенням.

ВІ або бізнес-аналітика – це процес збору, обробки, аналізу та представлення даних для прийняття управлінських рішень у бізнесі. Це система або набір інструментів, що дозволяють організаціям збирати дані з різних джерел, аналізувати їх та перетворювати на цінну інформацію для прийняття стратегічних рішень. ВІ дозволяє компаніям отримувати інсайти з даних, створювати звіти,

графіки, показники продуктивності, прогнозувати та виявляти тенденції для поліпшення ефективності та прийняття обґрунтованих рішень.

Наразі підприємство АТ «Житомирський маслозавод» використовує ERP-систему Microsoft Dynamics NAV, тому інтеграція BI-системи вдало доповнить її:

Цілісність даних – дозволяє отримати більш повне уявлення про бізнес-процеси, враховуючи як операційні, так і аналітичні дані.

Покращений аналіз – дозволяє проводити більш глибокий аналіз та оцінку бізнес-процесів, ризиків, можливостей та трендів.

Більш ефективне прийняття рішень – допомагає уникнути затримок у доступі до даних, що дозволяє приймати рішення на підставі актуальної інформації.

Прогнозування та планування – сприяє створенню точних прогнозів та планів на майбутнє, особливо в умовах складної динаміки бізнесу.

Оптимізація ресурсів – дозволяє краще розуміти використання ресурсів, оптимізувати їх розподіл та ефективність виробничих процесів.

Синергія між відділами – інтеграція дозволяє різним відділам та командам користуватися однаковими даними, що сприяє збільшенню співпраці та рівності інформації.

Автоматизація звітності – забезпечує автоматизовану генерацію звітів, дашбордів та аналітики, що зекономить час та зусилля співробітників.

Гнучкість та масштабованість – послуги BI можуть доповнювати ERP, роблячи його більш гнучким та масштабованим для потреб конкретного бізнесу.

Наступним кроком розглянемо можливі системи, що підійдуть саме для досліджуваного підприємства (табл. 3.3).

Аналізуючи матрицю оцінки бачимо, що найкращим варіантом вибору є бізнес-аналітика від шведської компанії Qlik.

Розглянемо більш детально найважливіші критерії:

Розгортання інфраструктури. Qlik Sense дає можливість гнучкого інтегрування, де клієнти можуть обирати будь-якого провідного постачальника

інфраструктур, розгортати на місці або використовувати обидва підходи разом. Максимальна вільність та контроль над даними стають запорукою того, щоб отримати максимальну ефективність від BI. Ця платформа дозволяє клієнтам впроваджувати Qlik, не змінюючи свою стратегію в галузі хмарних аналітичних систем або обмежуючи доступ до даних на одній платформі. Дана можливість інтеграції Qlik з будь-якою системою стає найважливішим критерієм оцінки.

Таблиця 3.3

Матриця оцінки систем бізнес-аналітики за критеріями з врахуванням їх вагомості

| Критерій оцінки                      | Вагомість фактору | Microsoft Power BI (A) | Qlik Sense (B) | Tableau (C) | A   | B   | C   |
|--------------------------------------|-------------------|------------------------|----------------|-------------|-----|-----|-----|
| 1                                    | 2                 | 3                      | 4              | 5           | 6   | 7   | 8   |
| Розгортання інфраструктури           | 0,2               | 2                      | 5              | 5           | 0,4 | 1   | 1   |
| Взаємодія з джерелами даних          | 0,05              | 5                      | 4              | 3           | 1   | 0,8 | 0,6 |
| Простота використання і візуалізація | 0,15              | 4                      | 5              | 4           | 0,8 | 1   | 0,8 |
| Перетворення даних                   | 0,05              | 4                      | 5              | 3           | 0,8 | 1   | 0,6 |
| Моделювання даних                    | 0,15              | 3                      | 5              | 3           | 0,6 | 1   | 0,6 |
| Управління даними                    | 0,05              | 5                      | 5              | 5           | 1   | 1   | 1   |
| Доповнена аналітика                  | 0,05              | 5                      | 4              | 4           | 1   | 0,8 | 0,8 |
| Створення звітів                     | 0,15              | 4                      | 4              | 3           | 0,8 | 0,8 | 0,6 |
| Мобільний додаток                    | 0,1               | 4                      | 5              | 4           | 0,8 | 1   | 0,8 |
| Ціноутворення                        | 0,05              | 5                      | 4              | 4           | 1   | 0,8 | 0,8 |
| Підсумок                             | 1                 | 41                     | 46             | 38          | 8,2 | 9,2 | 7,6 |

*Джерело: побудовано автором*

Простота у користуванні і візуалізації. Qlik Sense пропонує зручний інтерфейс, з яким впорається навіть новачок, оскільки там все інтуїтивно зрозуміло. Така маневреність є наступним ключовим критерієм у виборі BI. Також перевагою є гнучкість у налаштуванні, що дозволяє адаптувати інтерфейс до потреб кожного аналітика бази даних, забезпечуючи максимальний комфорт у користуванні.

Моделювання даних. Qlik Sense вражає швидкістю та ефективністю в обробці різноманітних завдань, особливо у роботі з великими обсягами даних, що

перевершує багато інших платформ. Associative Engine дозволяє автоматично індексувати та з'єднувати всі дані між собою. Це означає, що навіть люди без глибоких технічних знань можуть налаштовувати та створювати моделі даних у цій системі BI.

Створення звітів. Користувачі мають можливість налаштовувати розсилку електронної пошти за різними типами звітів, спрямовуючи їх до різних посад в структурі підприємства. Ці звіти можуть включати елементи з різних додатків одночасно, а дані можна налаштовувати та фільтрувати за потребою.

Мобільний додаток. Додаток Qlik представлений на таких платформах як Android і IOS. Його інтерфейс є досить зручним, а також має перевагу з-поміж інших в налаштуванні його візуалізації, що розширює опції у аналізі та контролі за даними. Однак головною його перевагою є офлайн-режим, в якому можна завантажувати дані при відсутності підключення, що є особливо важливим при проведенні польових досліджень.

Комплексний підхід до реалізації заходів надасть можливість суттєво покращити фінансовий стан підприємства.

### **3.3. Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів**

Оцінка впливу впровадження BI Qlik для АТ «Житомирського маслозаводу» може бути складною через його мультифакторність. BI може покращити ефективність прийняття рішень, оптимізувати роботу з даними, забезпечувати нові можливості для стратегічного розвитку та сприяти вдосконаленню процесів управління. Проте, через велику кількість аспектів, на які впливає BI, точна оцінка його впливу може бути викликом з точки зору вимірювання його конкретного внеску.

Для початку розглянемо три основних блоки, на які вплине дане впровадження: на загальні зміни в можливостях аналітики, процедури отримання звітів та підвищення ефективності в роботі з великим масивом даних; на маркетингову діяльність підприємства; на управління його запасами.

Загальні зміни після впровадження BI Qlik виглядають наступним чином:

1. Впровадження спростить збір, аналіз та візуалізацію даних з різних джерел. Це полегшує процес прийняття рішень, оскільки робить доступними вичерпні та зручні для розуміння дані.
2. Створення всього контенту на Qlik відбувається в хмарі, де він регулюється та контролюється на кожному кроці. Qlik централізує та уніфікує дані, створюючи керовані моделі даних із надійною їх безпекою.
3. BI забезпечить доступ до інформації у реальному часі для всіх рівнів управління. Це підвищить прозорість в компанії та допоможе уникнути розбіжностей у сприйнятті даних між різними підрозділами.
4. Впровадження BI значно зменшить час, необхідний для аналізу даних. Це дозволить працівникам швидше отримувати необхідну інформацію для прийняття рішень.
5. Дозволить швидко і ефективно працювати з надвеликими масивами даних.

Як бачимо, після впровадження BI Qlik на підприємство спостерігається значне полегшення у зборі та аналізі даних з різних джерел, що сприяє ефективнішому прийняттю рішень, швидкому доступу до інформації та здатності ефективно працювати з об'ємними даними.

Наступним кроком розглянемо якісні зміни в маркетинговій діяльності після інтеграції BI:

1. Дозволить проводити багатомірний аналіз обсягів продажів та маркетингових витрат за допомогою OLAP (онлайн-аналізу обробки даних), що дозволяє досліджувати дані з різних поглядів та долучати багато різних параметрів для аналізу.
2. Використання BI допоможе оптимізувати прогнозування обсягів продажів на основі різних факторів, таких як маркетингові затрати, попередній обсяг продажів, цінова політика тощо.

3. Допоможе більш точно і швидше аналізувати дані споживчих уподобань, допомагаючи компанії розуміти, яка продукція продається краще, що дозволяє оптимізувати асортимент та пропозиції.

4. Використання ВІ допоможе оптимізувати цінову політику, реалізуючи різні цінові стратегії.

5. За допомогою ВІ можна відстежувати результативність різних маркетингових заходів, визначати їхню ефективність та вчасно вносити зміни для оптимізації результатів.

6. За допомогою ВІ можна значно ефективніше застосовувати аналіз даних для класифікації споживачів та поділу ринку на сегменти за допомогою кластерного аналізу, що допомагає виокремити різні групи споживачів та розвивати стратегії спрямовані на конкретні групи.

Заключний пункт – якісні зміни в управлінні запасами після впровадження BI Qlik:

1. ВІ дозволить більш ефективно аналізувати дані щодо рівня обсягу запасів на товари/матеріали, що допомагає уникнути перевищення запасів чи нестачі матеріалів.

2. ВІ допоможе краще виявляти оптимальний час та обсяги постачання, оптимізувати цикл замовлення, щоб уникнути затримок у постачанні та зменшити витрати на зберігання.

3. За допомогою ВІ буде легше і ефективніше автоматизувати процеси управління запасами, виявляти патерни та оптимізувати стратегії управління запасами.

4. Вивільнення грошей від управління неліквідними товарами та прискорення їх оборотності.

5. За допомогою ВІ підвищиться контроль над дефіцитними позиціями з метою запобігання втраченого прибутку.

6. Виявлення ознак шахрайства на складах.

7. Можливість зануритись в будь-які склади для подальшого аналізу запасів.

Наступним кроком спробуємо спрогнозувати вартісний ефект від впровадження BI Qlik для АТ «Житомирського маслозаводу».

Наступним кроком порахуємо інвестиційні витрати, які потрібні для впровадження даної BI.

Впровадження буде відбуватися за допомогою консалтингової фірми одразу з розробкою потрібних додатків з урахуванням специфіки діяльності АТ «Житомирського маслозаводу». Через війну в країні і як результат складності інвестування гарним варіантом виглядає поступова інтеграція системи бізнес-аналітики за найбільш потрібними напрямками для підприємства, а саме перший рік – бізнес-аналітика продажу, другий – бізнес-аналітика управління запасів, оскільки вони генерують найбільшу кількість потрібних даних, які в більшій мірі впливають фінансовий результат підприємства. Витрати виглядатимуть наступним чином (табл. 3.4)

Таблиця 3.4

## Групування інвестиційних витрат для впровадження Qlik

| Категорія                                                                                    | Сума, грн  | Сума, грн              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------|------------------------|
|                                                                                              | BI продажу | BI управління запасами |
| 1                                                                                            | 2          | 3                      |
| Інтеграція системи з розробленням відповідних додатків з урахуванням специфіки підприємства: | 1400000    | 1400000                |
| Вартість ліцензії 1 користувача на місяць, грн                                               | 5000       | 5000                   |
| Кількість користувачів                                                                       | 12         | 6                      |
| Загальна вартість ліцензій на рік                                                            | 60000      | 22470                  |
| Навчання персоналу                                                                           | 100000     | 50000                  |
| Разом                                                                                        | 1544940    | 400000                 |

*Джерело: побудовано автором*

Витрати передбачають собою інтеграцію системи і розробку потрібних для аналітиків АТ «Житомирський маслозавод» додатків. Вартість ліцензії на один комп'ютер складає 5000 грн. Першочергово буде додано 12 користувачів в першому році, проте кількість користувачів розшириться до 20 з впровадженням BI управління запасами. Загальні витрати на доступ до користування для першого року складе 60000 грн., а в другому загальна вартість на під'єднання такої кількості юзерів складуть 100000 грн на рік. Тренування персоналу кількістю 12

чоловік протягом 1 місяця коштуватиме 10000 грн, а другого року – навчання 8 чоловік – 80000 грн.

До того ж, на інтегрованій базі Qlik IT-відділ зможе за потреби самостійно розширювати пул бізнес-аналітики і на інші ланки підприємства завдяки власним розробкам. Тому інтеграція BI Qlik зараз – плацдарм для його розширення в майбутньому.

Залежно від вихідного стану процесів, специфіки галузі та багатьох інших параметрів, кількісні вигоди від впровадження BI можуть варіюватися.

В 2020 році компанія IDC провела дослідження Time to Value and ROI From BI, в якому встановила окупність та прибутковість інвестицій у відому BI-платформу. За результатами опитування після впровадження час, витрачений на пошук та доступ до інформації, скоротився в середньому на 51%, а аналіз інформації займає на 48% менше часу. Середня тривалість впровадження інформаційно-аналітичної системи становить близько 12 тижнів, а середній період окупності – 27 тижнів [80].

Зміна динаміки фінансових показників після впровадження BI:

- 31% – зниження витрат, пов'язаних з підтримкою звітності;
- 30% – зменшення витрат на розробку нової звітності;
- 20% – зниження операційних витрат;
- 16% – збільшення виручки;
- 26% – збільшення прибутку.

Можемо схилитися до результатів опитування, наведеного вище, проте керуватися дещо песимістичним підходом через умови, які виникли: збільшення прибутковості за рахунок впровадження BI до 5% за перший рік та до 5% за другий.

Далі проведемо розрахунок економічного ефекту.

Для його визначення скористаємося методом дисконтованих оцінок.

Розрахунки будемо проводити за тривалості проекту 2 роки. Вихідними даними візьмемо суму прибутку за звітний рік, що становить 203805 тис. грн..

Для початку визначимо чистий грошовий потік:

$$CF_1 = 203805 * 5\% = 10190 \text{ тис. грн.}$$

$$CF_2 = (203805 + 10190) * 5\% = 11770 \text{ тис. грн.}$$

Наступним кроком визначимо ставку дисконту (згідно прогнозованими оцінками Мінфіну рівень інфляції на 2023 р. становитиме 14,8%):

$$d = 20 + 14,8 = 34,8\%$$

Коефіцієнти дисконтування по рокам визначаються за наступною формулою:

$$KD_i = \frac{1}{(1+d)^t} \quad (3.1)$$

$$KD_1 = 0,742$$

$$KD_2 = 0,55$$

Далі згрупуємо усі отримані дані до табл. 3.5 та проведемо розрахунки.

Таблиця 3.5

#### Проміжні розрахунки

| Рік   | $CF_i$ | $I_i$ | $KD_{ii}$ | $CF_i * KD_{ii}$ | $I_i * KD_{ii}$ | $C_j$    |
|-------|--------|-------|-----------|------------------|-----------------|----------|
| 1     | 2      | 3     | 4         | 5                | 6               | 7        |
| 1     | 10190  | 2820  | 0,74      | 7559,35          | 2091,99         | 7559,35  |
| 2     | 11770  | 3280  | 0,55      | 6477,34          | 1805,07         | 14036,69 |
| Разом | 21960  | 6100  | —         | 14036,69         | 3897,06         | —        |

*Джерело: побудовано автором*

Наступним кроком визначимо показники ефективності проекту.

Показник чистої теперішньої вартості (NPV) розраховується як різниця між сумою дисконтованих грошових потоків, отриманих в результаті реалізації інвестиційного проекту, та сумою інвестиційних витрат, необхідних для реалізації даного проекту. Визначається за формулою:

$$NPV = \sum_{i=1}^n CF_i * KD_i - \sum_{i=1}^n I_i * KD_i \quad (3.2)$$

Розрахунок для нашого проекту:

$$NPV = 14036,69 - 2091,99 - 1805,07 = 10139,63 \text{ тис. грн.}$$

Це значить, що доходи на суму 10139,63 тис. грн, одержані від реалізації проекту, перевищують відповідні інвестиційні витрати. Враховуючи той факт, що показник є більшим за 0, проект є ефективним.

Показник чистої теперішньої вартості NPV лише дає відповідь на питання, чи забезпечує інвестиційний проект приріст капіталу загалом, але зовсім не свідчить про відносну величину такого зростання. Для вирішення другого питання застосовують показник індексу рентабельності інвестицій (PI).

Індекс рентабельності розраховується як відношення суми дисконтованих грошових потоків, отриманих в результаті реалізації інвестиційного проекту, до суми дисконтованих витрат, необхідних для його реалізації. Цей показник дає змогу визначити, наскільки збільшиться капітал інвестора в розрахунку на 1 одиницю інвестиційних витрат і визначається за формулою:

$$PI = \frac{\sum_{i=1}^n CF_i * K_{D_i}}{\sum_{i=1}^n I_i * K_{D_i}} \quad (3.3)$$

Розрахунок для нашого проекту:

$$PI = 14036,69 / 3897,06 = 3,60 \text{ грн.}$$

Індекс рентабельності дорівнює 3,60 грн, тобто з кожної вкладеної у проект гривні інвестор отримає 3,60 грн доходу, і 2,60 грн прибутку відповідно. Оскільки показник є більшим за 1, значить проект є ефективним.

Далі розрахуємо дисконтований період окупності. Він визначає, через який термін окупиться наш проект. Розраховується за формулою:

$$DPP = j + \frac{\sum_{i=1}^n I_i * K_{D_i} - C_j}{CF_{i+1} * K_{D_{i+1}}} \quad (3.4)$$

Розрахунок для нашого проекту:

$$DPP = 1 + (3897,06 - 7559,35) / 6477,34 = 0,77 \text{ років.}$$

Проект окупиться через 0,77 років, або ж через 283 дні. Оскільки тривалість проекту 2 роки, це свідчить про те, що він є ефективним та доцільним для реалізації.

Отже, впровадження системи BI Qlik надасть можливість підвищити якість управління фінансовим станом підприємства. За рахунок економії на витратах проект є ефективним з економічної точки зору, про що свідчать розраховані показники ефективності проекту. Таким чином, інформатизація відносин у господарській діяльності АТ «Житомирський маслозавод» є напрямом підвищення ефективності його функціонування.

### **Висновки до розділу 3**

В цьому розділі в першу чергу розкрито організаційно-методичні засади покращення фінансового стану. За цими дослідженнями з'ясували, за рахунок чого можна прокресувати фінансовий стан підприємства.

Наступним кроком дослідження став аналіз впливу військових дій на господарську діяльність підприємства АТ «Житомирський маслозавод». Після початку війни керівництвом було прийнято рішення зменшити потужності і зосередитись в першу чергу на виконанні зобов'язань перед закордонними замовниками. В цей період панувала повна невизначеність, проте керівництву вдалося акумулювати усі сили для запровадження безперебійної роботи підприємства.

Далі ми розглянули та визначили наявні резерви покращення фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод». Було наведено перелік заходів щодо його покращення. Для візуалізації рішень ми збудували стратегію та провели оцінку важливості найбільш актуальних заходів.

Основними запропонованими заходами покращення фінансового стану АТ «Житомирського маслозаводу» стали рішення щодо покращення певних аспектів виробництва, маркетингової діяльності, моніторингу фінансового потенціалу та його стану.

Найбільшу увагу в дослідженні було зосереджено на можливості впровадження BI Qlik для покращення спрощення та прискорення аналізу та прийняття рішень, що в свою чергу допомагає удосконалити стратегічне планування.

Кінцевим дослідженням стало визначення вартості інтеграції BI Qlik та обрахування економічної привабливості запровадження такого рішення.

## ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних основ та проведення діагностики фінансового стану підприємства надало можливість зробити наступні висновки:

1. Фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу. Діагностика фінансового стану підприємства – ідентифікація стану об'єкта через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, направлених на виявлення домінантних факторів такого стану, симптомів та причин виникнення проблеми або можливих ускладнень, оцінку можливостей підприємства реалізувати стратегічні і тактичні цілі, підготовку необхідної інформаційної бази для прийняття рішення.

2. Управління діагностикою фінансового стану підприємства базується на теоретичних засадах, що передбачають системний підхід до аналізу фінансової інформації. Оцінка та діагностика фінансів підприємства є важливим елементом стратегічного управління, оскільки надійний фінансовий аналіз дозволяє розробляти ефективні стратегії розвитку та управлінські рішення. Ці процеси вимагають використання різноманітних методик, інструментів та моделей для здійснення об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства та визначення його перспектив.

3. Діагностика фінансового стану є комплексним процесом. Залежно від типу діагностики (експрес-діагностика чи фундаментальна) істотно різниться перелік показників, за якими проводиться оцінка. В цілому, при проведенні фундаментальної діагностики прийнято проводити дослідження за такими групами показників: майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності. Розрахунки показників даних груп базуються

здебільшого на використанні фінансової звітності підприємства та передбачають порівняння їх з нормативними значеннями та / або дослідження зміни зазначених індикаторів у динаміці. Комплексний підхід до проведення діагностики фінансового стану передбачає аналіз усіх визначених груп показників щонайменше за три роки.

4. Нормативні вимоги стосовно процесу діагностики фінансового стану підприємства часто визначають правила збору, аналізу та звітування про фінансові показники. Ці вимоги можуть включати в себе установлені стандарти фінансової звітності, якісні характеристики інформації, методика проведення аудиту, а також правила розкриття інформації для зацікавлених сторін.

5. За результатами проведеного аналізу молочної галузі було досліджено тенденцію поступового зниження поголів'я корів за останні 10 років на 1 млн. Війна негативно вплинула на всю економіку країни, особливо на молочну галузь: спостерігається скорочення 45 молочнопереробних підприємств (11%), найбільше – на тих територіях, де безпосередньо велись бойові дії – Харківщина, Київщина, Херсонщина. Загалом вітчизняний ринок морозива за останні 10 років збільшився втричі, а у 2022 році експортери морозива збільшили виручку на 4,8% порівняно з попереднім роком. Загалом рівень експорту закордон з початку війни значно зріс.

6. АТ «Житомирський маслозавод» є визнаним лідером ринку морозива та заморожених продуктів в Україні. Застосування новітніх технологій, команда висококваліфікованих фахівців та міцні партнерські зв'язки сприяють утриманню лідерських позицій. Підприємству вдалося збільшити валовий прибуток на 24% порівняно з 2020 роком. Операційний прибуток, зріс на 51,41% і становить в 2022 році 311418 тис. грн, а чистий прибуток зріс на 55,66% і становить 203805 тис. грн. Загалом усі фінансові показники, що характеризують діяльність підприємства, зазнали покращень. Варто відмітити, що підприємство поступово погасило довгострокові зобов'язання аж на 93,77%, що становить 24637 тис. грн. Проте значно зросли і поточні зобов'язання на 53,67% та на кінець 2022 року становлять 669337 тис. грн. Рентабельність господарської діяльності зросла на 3,24 п. і становить 9,75%, що є гарним результатом.

7. Протягом досліджуваного періоду за усіма розрахованими моделями діагностики ймовірності банкрутства АТ «Житомирський маслозавод» характеризується високим рівнем фінансової стійкості, а саме низькою ймовірністю банкрутства. Водночас, за моделлю Альтмана, моделлю Спрінгейта та моделлю Таффлера спостерігається негативна динаміка, пов'язана із зниженням оборотності ресурсів підприємства.

8. Для покращення фінансового стану підприємства повинні нарощувати обсяги виробництва, підвищувати продуктивність праці працівників, захопити якомога більшу частку на ринку, розширювати асортимент продукції і підвищувати її якість, зменшувати витрати на виробництво продукції, з максимальною віддачею використовувати усі види ресурсів, грамотно будувати довірні відносини з постачальниками та покупцями, вести раціональну цінову політику.

9. Наступним кроком дослідження став аналіз впливу військових дій на господарську діяльність підприємства АТ «Житомирський маслозавод». Після початку війни керівництвом було прийнято рішення зменшити потужності і зосередитись в першу чергу на виконанні зобов'язань перед закордонними замовниками. В цей період панувала повна невизначеність, проте керівництву вдалося акумулювати усі сили для запровадження безперебійної роботи підприємства. Виизначено наявні резерви покращення фінансового стану АТ «Житомирський маслозавод». Наведено перелік заходів щодо його покращення. Для візуалізації рішень побудовано стратегію та проведено оцінку важливості найбільш актуальних заходів. Основними запропонованими заходами покращення фінансового стану АТ «Житомирського маслозаводу» стали рішення щодо покращення певних аспектів виробництва, маркетингової діяльності, моніторингу фінансового потенціалу та його стану.

10. Найбільшу увагу в дослідженні було зосереджено на можливості впровадження BI Qlik для покращення спрощення та прискорення аналізу та прийняття рішень, що, в свою чергу, допомагає удосконалити стратегічне планування. Після впровадження BI Qlik на підприємстві спостерігається значне

полегшення у зборі та аналізі даних з різних джерел, що сприяє ефективнішому прийняттю рішень, швидкому доступу до інформації та здатності ефективно працювати з об'ємними даними. Індекс рентабельності дорівнює 3,60 грн, тобто з кожної вкладеної у проект гривні інвестор отримає 3,60 грн доходу, і 2,60 грн прибутку відповідно. Оскільки показник є більшим за 1, значить проект є ефективним. Проект окупиться через 0,77 років, або ж через 283 дні. Оскільки тривалість проекту 2 роки, це свідчить про те, що він є ефективним та доцільним для реалізації.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко І. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємства в межах концепції оцінювання його життєздатності. *Держава та регіони. Економіка та підприємство*. 2019. № 6. С. 44-48
2. Антощенкова В. В., Копитко О. В. Державне регулювання і підтримка молочної галузі в умовах євроінтеграції. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. 2018. № 4. С. 201-210
3. Асоціація українських виробників «Морозиво і заморожені продукти». URL: <http://www.auvm.com.ua/>
4. Асоціація виробників молока. URL: <https://avm-ua.org>.
5. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. К.: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
6. Бенъ Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2018. № 6. С. 53-61
7. Верхоглядова Н. І. Зміст та значення прибутку як головної рушійної сили ринкової економіки. *Економічний простір*. 2010. № 21. С. 312-320
8. Волот О. І., Бабич І. М., Ткаченко О. О. Банкрутство підприємства: сутність, ймовірність та методи визначення. *Науковий вісник Полісся*. 2015. № 6. С. 61-67.
9. Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. Фінансове прогнозування як елемент управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 968-974
10. Гече С. Ф. Модель прогнозування фінансового стану підприємств на основі фінансових показників. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2019. Вип. 42. С. 162-164
11. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 15.11.2023)
12. Гром'як О. Б. Класифікація різновидів експрес-діагностики діяльності

підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2020. № 3. С. 12-19.

13. Гук О.В. Сутність та причини банкрутств підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 5. С. 58-64.

14. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

15. Дем'яненко М.Я. Фінансовий словник-довідник. К.: ІАЕУААН, 2003. 507 с.

16. Джерелейко С. Інструментарій покращення фінансових результатів у системі зміцнення економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6, Том 1. С. 67-74

17. Дончак Л. Г., Ціхановська О. М. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск 10. С. 250-255.

18. Жидяк О.Р. Фінансовий стан та вдосконалення контролю за фінансовими показниками аграрного підприємства. *Вісник Таврійського державного аграрного університету*. 2015. № 10. С. 138-142.

19. Задорожний З. В., Панасюк В.М., Ковальчук Є. К., Бобрівець Л. Я. Облік і звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. 2-ге вид. Тернопіль: ТНЕУ. 2015. 304 с.

20. Згуровский М. З., Зайченко Ю. П. Моделі і методи прийняття рішень в нечітких умовах. К.: Наук. думка, 2011. 275 с.

21. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. *Економіка держави*. 2010. № 1. С. 61-62.

22. Кобрин Л. Й. Застосування інструментів управління виробничим потенціалом з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2019. № 1. С. 132-139.

23. Кодекс України з процедур банкрутства від 20.03.2023 № 2971-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

24. Коляденко С. В., Стратій А. М. Аналіз фінансових стратегій для підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Інвестиції: практика та*

досвід. 2019. № 22. С. 17-23.

25. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» від 28.05.1988 р., приєднання 11.01.2006 р. С. 1-3

26. Кость Я. О. Місце фінансової діагностики в системі фінансового менеджменту підприємства. *Наука й економіка*. 2010. № 2. С. 55-63

27. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування. Луцьк: Надстир'я, 2007. 260 с.

28. Кубіній Н Ю. Методичні аспекти аналізу доходу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2020. Вип. 1. С. 97-102.

29. Леваєва Л. Ю. Факторинг в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічний вісник університету*. 2014. № 23/1. С. 222-227

30. Лопатовська О., Пономарьова К. Сучасна методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 5, Том 1. С. 221-228.

31. Лучко М. Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.

32. Мельник М. М. Фінансовий аналіз як база прийняття управлінських рішень щодо підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. Вип. 1. С. 87-90.

33. Мельник О. Г. Критерії економічної діагностики діяльності машинобудівних підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.2. С. 112-118.

34. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована звітність» від 01.01.2013 URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929\\_065#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_065#Text) (дата звернення: 15.11.2023)

35. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua>

36. Міценко Н. Г., Сорока У. П. Фінансовий аналіз як метод діагностики фінансового стану підприємства. *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету*. 2019. №11. С.192-196.

37. Мороз О. В. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 167 с.
38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. №73. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
39. Нікітченко Т. О. Удосконалення методики оцінки результативності управління системними змінами сільськогосподарських підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2017. № 2. С. 239-249.
40. Островська О. А. Оцінка фінансового стану підприємств та шляхи її удосконалення (на прикладі підприємств будівельних матеріалів): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01. Київ. нац. екон. унт. К., 2014. 20 с.
41. Павленко О. І. Вдосконалення механізму діагностики фінансового стану підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2010. № 2. 72-78 с.
42. Павленко О. П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 981- 984
43. Пархоменко В. М., Малюга Н. М. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Київ: Знання, 2019. 120 с.
44. Патарідзе-Вишинська М. В. Діагностика фінансового стану підприємств як інструмент управління фінансовою безпекою. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал*. 2019. № 12. С. 140-145.
45. Паянок Т., Савченко А. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за допомогою економіко-математичних методів. *Науковий вісник*. 2017. № 3. С. 27-32
46. Поддєрьогін Л. Д., Поддєрьогін А.М., Білик М. Д. Фінанси підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2006. 552 с.
47. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000. 406 с.
48. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.

49. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник; 3-тє вид., переробл. і доп. Київ: Знання, 2008. 630 с.

50. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу: автореф. дис... канд. екон. наук. 08.00.08. К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. 20 с.

51. Про запровадження МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» від 15.06.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5914500-16#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

52. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

53. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 15.06.2016 № 60-0005/59146 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5914500-16#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

54. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 р. № 237 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

55. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» від 29.11.1999 р. № 290 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 15.11.2023)

56. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999 р. № 318 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

57. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

15.11.2023)

58. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18.10.1999 р. № 242 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 15.11.2023)

59. Рзаєв Г. І. Напрями аналізу фінансової безпеки підприємства під кутом результативності його діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 3. С. 153–156.

60. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. К.: Знання, 2007. 266 с.

61. Савицька О. М. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. С.132-138.

62. Сарапіна О. А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Випуск 1. С. 96-99.

63. Сарапіна О. А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2012. №2. С. 47-58.

64. Саух І. Фінансовий потенціал підприємства як об'єкт стратегічного аналізу. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 1. С. 132-140.

65. Сидоренко-Мельник Г.М. Роль фінансової діагностики в діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. №4, Том 1. С. 15-19.

66. Сідун В. А. Економіка підприємства: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2006. 356 с.

67. Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління: Автореф. дис.... канд. екон. наук. 08.06.01. Хмельницьк. нац. ун-т, 2006. 20 с.

68. Сокольська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. Фінансовий аналіз Частина II. Спеціальні методи фінансового аналізу: Навч. посібник. Дніпро: НМетАУ, 2016. 76 с.

69. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. 2-ге вид., без змін. К.: КНЕУ, 2006. 268 с.

70. Троц І. В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2011. № 5. С. 221-228.

71. Українська Асоціація Аграрного Експорту. URL: <https://uaexport.org>

72. Фінансовий менеджмент: навч. посіб.. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.

73. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

74. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2022. № 5. С. 142-146.

75. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: Монографія. К.: КНЕУ, 2002. 290 с.

76. Школьник І. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури». 2016. 368 с.

77. Юрій Е. О. Рейтингування підприємств в системі методів діагностики банкрутства. *Наукові праці Національного університету харчових технологій. Економічні науки*. 2010. № 36. С. 151-155.

78. Янковець Т. М., Чернюк Ю. В. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 58–62.

79. Berstein, Leopold A. Financial statement analysis theory, application and interpretation. 6th ed. 1998. 864 с.

80. IDC Corporate. URL: <https://www.idc.com/>

# ДОДАТКИ